

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi alkoholilakia.

Lakia muutettaisiin siten, että alkoholijuomien pientuottajien ulosmyyntioikeuksia laajennettaisiin. Voimassa olevan lain mukaiset tilaviini- ja käsityöläisolutpoikkeukset kumottaisiin, ja jatkossa laissa määriteltäisiin yksi paikallisia pientuottajia koskeva poikkeus valmistuspaikalta tapahtuvaan käymisteitse valmistettujen enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien ja muulla tavoin valmistettujen enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien ulosmyyntiin. Ulosmyyntioikeus edellyttäisi voimassa olevan lain mukaista alkoholijuomien valmistajalle myönnettävää vähittäismyyntilupaa. Laajennetun ulosmyyntioikeuden piiriin kuuluisi enintään 100 000 litraa alkoholijuomia puhtaaksi alkoholiksi muutettuna kalenterivuoden aikana tuottavat valmistajat. Lakimuutoksen myötä esimerkiksi pientislaamot saisivat mahdollisuuden myydä niiden valmistamia tuotteita valmistuspaikoilta suoraan kuluttajille vähittäismyyntiluvalla. Esityksellä parannettaisiin alkoholin pientuottajien mahdollisuutta tarjota tuotantopaikoillaan monipuolisempia matkailu- ja vierailukonsepteja. Esitys tukisi alkoholin pienvalmistajien lähiympäristön paikallistaloutta.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	3
2 Nykytila ja sen arviointi.....	4
2.1 Nykytila.....	4
2.1.1 Lainsäädäntö	4
2.1.2 Alkoholilain mukaiset tilaviini- ja käsityöläisolutpoikkeukset oikeuskäytännössä ..	6
2.1.3 Alkoholin kulutuksen ja haittojen yleinen kehitys	8
2.1.4 Kotimaan lupajärjestelmä.....	10
3 Tavoitteet	11
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	12
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	12
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	13
4.2.1 Yleistä	13
4.2.2 Taloudelliset vaikutukset	14
4.2.2.1 Vaikutukset julkiseen talouteen	14
4.2.2.2 Vaikutukset Alkon asemaan.....	14
4.2.2.3 Vaikutukset yrityksiin	16
4.2.2.4 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	20
4.2.2.5 Vaikutukset kotitalouksien ja kuluttajien asemaan	20
4.3 Muut ihmisiin kohdistuvat ja yhteiskunnalliset vaikutukset	21
4.3.1 Vaikutukset hyvinvointiin ja terveyteen	21
4.3.2 Vaikutukset aluekehitykseen ja maaseutuun.....	21
5 Esityksen EU-oikeudenmukaisuus	23
6 Muut toteuttamisvaihtoehdot	25
6.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	25
6.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	26
7 Lausuntopalaute	27
8 Säännöskohtaiset perustelut	27
9 Lakia alemman asteinen sääntely	31
10 Voimaantulo ja siirtymäsäännökset	31
11 Toimeenpano ja seuranta	31
12 Suhde muihin esityksiin.....	31
13 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	31
13.1 Yleistä	31
13.2 Oikeus työhön ja elinkeinovapaus	31
13.3 Yhdenvertaisuus	33
13.4 Oikeus sosiaaliturvaan	34
LAKIEHDOTUS	36
alkoholilain muuttamisesta.....	36
LIITE	38
RINNAKKAISTEKSTI.....	38
alkoholilain muuttamisesta.....	38

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Alkoholilain tarkoituksena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi. Alkoholilaki uudistettiin edellisen kerran vuonna 2017. Laki tuli nyky muodossaan voimaan vuonna 2018.

Valmisteltu esitys on osa pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman toimeenpanoa. Hallitusohjelman mukaisesti hallitus uudistaa alkoholipolitiikkaa vastuullisesti eurooppalaiseen suuntaan ja jatkaa vuonna 2018 tehtyä alkoholilain kokonaisuudistusta. Hallituksen tavoitteena on reilun ja avoimen kilpailun edistäminen. Hallitusohjelmassa on sovittu useista alkoholikauppaa koskevista markkinoiden avaamiseen ja kilpailun lisäämiseen liittyvistä lainsäädäntömuutoksista.

Esityksen tarkoituksena on laajentaa paikallisten alkoholijuomien pientuottajien ulosmyyntioikeuksia. Esityksellä toteutettaisiin pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmakirjaus, jonka mukaan mahdollistetaan kaikille kotimaisille pien- ja käsityöläispanimoille, pien-tislaamoille ja viinitiloille niiden tuotteiden myynti valmistuspaikoilta suoraan kuluttajille vähittäismyyntiluvalla. Voimassa olevan lain mukaan enintään 500 000 litraa vuodessa alkoholijuomia tuottavat käsityöläispanimot voivat myydä enintään 12 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä käsityöläisolutia vähittäismyyntiluvalla valmistuspaikoilta suoraan kuluttajille. Sama oikeus koskee tilaviinin valmistajia, jotka voivat saada vähittäismyyntiluvan enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäville marja- ja hedelmäviineille. Lisäksi kuka tahansa alkoholijuomien valmistusluvan haltija voi saada vähittäismyyntiluvan valmistuspaikan yhteyteen käymisteitse valmistettujen enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien ja muulla tavoin valmistettujen enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien myyntiin valmistuspaikalta.

1.2 Valmistelu

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä.

Esitys oli lausuntokierroksella xx... Hallituksen esitystä koskevat asiakirjat ovat saatavilla osoitteessa <https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=STM101:00/2024>.

Notifiointi

Esitys on notifioitu Euroopan komissiolle xx.12.2025 avoimuusdirektiivin 2015/1535 mukaisesti. Direktiivin mukainen odotusaika päättyy xx.xx.2026. Jos komissio tai toinen jäsenvaltio antaa esityksestä yksityiskohtaisen lausunnon, odotusaika pitenee kolmella kuukaudella. Esitystä ei voida hyväksyä sen odotusaikana.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Nykytila

2.1.1 Lainsäädäntö

Alkoholilaki

Alkoholilain (1102/2017) 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi.

Alkoholijuomien vähittäismyyntiluvasta ja sen myöntämisen edellytyksistä säädetään lain 17 §:ssä. Pykälän mukaan käymisteitse valmistetun enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän ja muulla tavoin valmistetun enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman vähittäismyyntilupa koskee vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa. Myyntipaikkana voi olla joko elintarvikeliike, myymäläauto tai -vene, anniskelupaikka tai valmistuspaikan yhteydessä oleva myymälä.

Alkoholiyhtiöllä on pääsäännön mukaan yksinoikeus käymisteitse valmistettujen enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien ja muulla tavoin valmistettujen enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyyntiin. Pääsäännöstä on poikkeukset 17 §:ssä tilaviinin ja käsityöläisoluen vähittäismyyntilupien osalta. Tilaviini määritellään lain 3 §:n 1 momentin 14 kohdassa, jonka mukaan tilaviinillä tarkoitetaan oikeudellisesti ja taloudellisesti muista alkoholijuomien valmistajista riippumattomassa valmistuspaikassa, jossa kalenterivuoden aikana tuotettujen alkoholijuomien määrä on enintään 100 000 litraa ja joka toimii maatalouden harjoittamisen yhteydessä ja fyysisesti erillään muista alkoholijuomien valmistuspaikoista eikä harjoita lisenssivalmistusta, yksinomaan käymisen avulla marjoista, hedelmistä ja muista kasvinosista paitsi rypäleistä ja viljatuotteista valmistettua enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää alkoholijuomaa. Käsityöläisoluella tarkoitetaan 3 §:n 1 momentin 15 kohdan mukaan oikeudellisesti ja taloudellisesti muista alkoholijuomien valmistajista riippumattomassa panimossa, jossa kalenterivuoden aikana tuotettujen alkoholijuomien määrä on enintään 500 000 litraa ja joka toimii fyysisesti erillään muista alkoholijuomien valmistajista eikä harjoita lisenssivalmistusta, yksinomaan käymisen avulla valmistettua enintään 12 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää alkoholijuomaa, joka on valmistettu mallastetuista tai mallastamattomista viljatuotteista ja jonka valmistuksessa ei ole käytetty muita valmistusaineita kuin muiden kasvien jyviä, sokeria, humalaa ja muita käymiseen osallistuvia kasvinosia ja mausteita, ja joka voi olla tiettyjen nimitysten kirjaamisesta maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden erityisluonnetta koskevista todistuksista annetussa neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 2082/92 säädettyyn erityisluonnetta koskevien todistusten rekisteriin annetun asetuksen (EY) N:o 2301/97 liitteen täydentämisestä annetussa komission asetuksessa (EY) N:o 244/2002 tarkoitettua sahtia.

Edellä mainitun tilaviiniä koskevan määritelmän mukaisesti tilaviini on alkoholijuomaa, joka on valmistettu marjoista, hedelmistä tai muista kasvinosista paitsi rypäleistä tai viljatuotteista. Rypäleviinit ovat siis nimenomaisesti jätetty tilaviinin määritelmän ulkopuolelle. Tilaviiniä ja käsityöläisolutta koskevat poikkeukset mahdollistavat sen, että enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää tilaviiniä sekä enintään 12 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää käsityöläisolutta voidaan myydä niiden valmistuspaikassa. Tilaviinin ja käsityöläisoluen vähittäismyyntilupa koskee vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa ja se myönnetään kyseisten alkoholijuomien valmistajalle sen maankäyttö- ja rakennuslaissa tarkoitettua rakennuksessa sijaitsevan valmistuspaikan, jossa alkoholijuoman käyminen on

tapahtunut, yhteyteen tai välittömään läheisyyteen. Kyse on rajatusta poikkeuksesta Alkon vähittäismyyntimonopoliin. Sen lisäksi, että vähittäismyynti on sidottu valmistuspaikan välittömään yhteyteen tai läheisyyteen, on tilaviinien ja käsityöläisöluiden tuotantomääriä rajoitettu. Lain 3 §:ssä olevien käsityöläisöluiden ja tilaviinien määritelmien mukaisesti tilaviiniä voidaan valmistaa kalenterivuoden aikana enintään 100 000 litraa ja käsityöläisölutusta 500 000 litraa. Tilaviinin ja käsityöläisölun vähittäismyyntipaikassa voidaan myydä myös muita kuin luvanhaltijan valmistamia käymisteitse valmistettuja enintään 8 % vahvuisia ja muulla tavoin valmistettuja enintään 5,5 % vahvuisia alkoholijuomia.

Tilaviini- ja käsityöläisöluita koskevat poikkeukset eroavat muista Alkon vähittäismyyntimonopoliin tehdyistä poikkeuksista, sillä ne koskevat vain alkoholijuoman valmistajaa. Tilaviini- ja käsityöläisöluiden muista poikkeavat vähittäismyyntiluvat on katsottu mahdollisiksi monopolin ja EU-oikeuden näkökulmasta, sillä poikkeukset ovat rajattuja ja pienimuotoisia. Niin sanotusta tilaviinipoikkeuksesta säädettiin alun perin vuoden 1994 alkoholilaissa (1143/1994). Poikkeusta Alkon vähittäismyyntimonopoliin merkinnyttä tilaviinien vähittäismyyntioikeutta enintään 13 % asti perusteltiin alun perin erityisesti sillä, että toiminta olisi rajattua ja käsiteollista, ja näiden tuotteiden valmistaminen ja myyminen liittyi läheisesti maaseudun puutarhatuotantoon ja maatilamatkailuun.

Käsityöläisölut puolestaan tuotiin alkoholilakiin vuoden 2017 uudessa alkoholilaissa. Alkoholilain mukaan tilaviinien osalta niiden valmistuksen ja myynnin pitää tapahtua maatalouden harjoittamisen yhteydessä. Samanlaista vaatimusta ei ole käsityöläisölun osalta, mutta alkoholilain 17 §:n mukaisesti vähittäismyyntilupa tilaviineille ja käsityöläisöluille voidaan myöntää kyseisten alkoholijuomien valmistajalle valmistuspaikan, jossa alkoholijuoman käyminen on tapahtunut, yhteyteen tai välittömään läheisyyteen. Lisäksi alkoholilaissa asetetaan käsityöläispanimoiden toiminnalle vaatimuksia muutoin muun muassa sen osalta, että toiminnan tulee olla tilaviinien tuotannon tapaan rajallista (enintään 500 000 litraa vuodessa), ja se koskee vain perinteisiä ja käsityövaltaisia öluja. Uuden alkoholilain esitöissä¹ on myös todettu, että käsityöläisöluita koskeva poikkeus Alkon vähittäismyyntimonopoliin on tilaviinipoikkeuksen mukaisesti rajoitettu sellaiseen tuotantomäärään, joka osoittaisi toiminnan olevan rajallista, perinteistä ja käsiteollista. Lisäksi hallituksen esityksessä todetaan alkoholilain 17 §:ää koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa, että tilaviinin ja käsityöläisölun valmistuslupan haltijalla saisi ehdotuksen mukaan olla ainoastaan yhteen vähittäismyyntipaikkaan oikeuttava vähittäismyyntilupa. Käytännössä omien tuotteiden rajatulla myynnillä on tarkoitettu esimerkiksi tuote-esittelyn luonteista myyntiä valmistuspaikan esittelykierroksen päätyttyä.

Edellä esitetyn mukaisesti voimassa olevan lain mukaiset vähittäismyyntin tilaviini- ja käsityöläisölutpoikkeukset rajaavat muun muassa vuosittaisten enimmäistuotantomäärien perusteella toiminnan pienimuotoiseksi ja rajalliseksi.

Pienpanimoa tai pientislaamaa ei ole määritelty alkoholilaissa.

Laki alkoholi- ja alkoholijuomaverosta

Alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain (1471/1994) 9 §:ssä säädetään pienpanimoita koskevasta veroalennuksesta. Pykälässä säädetään erilaisista alkoholijuomaveron alennuksen tasoista, jotka riippuvat panimon vuosittaisesta tuotantomäärästä. Näin ollen pienpanimo määritellään verolainsäädännössä. Pienpanimolla tarkoitetaan oikeudellisesti ja taloudellisesti muista panimoista riippumatonta panimoa, joka toimii fyysisesti erillään muista panimoista eikä

¹ HE 100/2017 vp.

harjoita lisenssivalmistusta ja jonka kalenterivuoden aikana tuottaman oluen määrä on enintään 15 000 000 litraa. Sääntely perustuu EU-oikeuteen (alkoholin ja alkoholijuomien valmisteverojen rakenteiden yhdenmukaistamisesta annettu neuvoston direktiivi 92/83/ETY, nk. rakennedirektiivi). Rakennedirektiivissä säädetään muun muassa alkoholijuomaryhmittäin, millaiset veroporrastukset ovat mahdollisia ja millaisia veronalennuksia tai verovapautuksia jäsenvaltioiden tulee tai on mahdollista halutessaan myöntää.

Rakennedirektiivin 22 artiklassa säädetään jäsenvaltioiden mahdollisuudesta myöntää pientislaamoille valmisteveroalennuksia. Pienellä tislaamolla tarkoitetaan direktiivin mukaan tislaamoa, joka on oikeudellisesti ja taloudellisesti riippumaton muista tislaamoista eikä harjoita lisenssivalmistusta, ja joka tuottaa enintään 1000 litraa puhdasta alkoholia vuodessa. Suomen alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetussa laissa ei ole säädetty pientislaamoita koskevasta valmisteveroalennuksesta.

2.1.2 Alkoholilain mukaiset tilaviini- ja käsityöläisolutpoikkeukset oikeuskäytännössä

Korkein hallinto-oikeus on arvioinut tilaviinipoikkeuksen hyväksyttävyyttä ennakkopäätöksessään KHO:2000:18. Tapauksessa anniskeluluvan haltija oli myynyt anniskelupaikassa toisesta EU:n jäsenvaltiosta tuotuja rypäleviinejä ulos asiakkaiden mukaan vietäväksi. Tämän seurauksena yhtiön anniskelulupa oli peruutettu määräajaksi. Yhtiö oli valituksessaan vedonnut alkoholilain vähittäismyyntiä ja tilaviinipoikkeusta koskevien säännösten olevan EU-oikeuden vastaisia, kun toisessa jäsenvaltiossa valmistetun enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman vähittäismyynti oli kielletty muussa kuin alkoholiyhtiön vähittäismyyntipaikassa, samalla kun kotimaisen tilaviinin vähittäismyyntiä voitiin harjoittaa luvan perusteella myös muualla eli tilaviinin valmistuspaikan välittömässä tai läheisessä yhteydessä. Korkein hallinto-oikeus totesi ratkaisussaan, että vaikka alkoholijuomien vähittäismyyntiä koskeva kansallinen sääntely suosii kotimaista tilaviiniä suhteessa siihen rinnastettavaan ulkomailta tuotuun viiniin, jota valittajayhtiö oli ilmoittanut tuovansa Suomeen toisesta jäsenvaltiosta, valittaja ei voinut vedota siihen, että EU-oikeus edellyttäisi anniskelupaikassa voitavan harjoittaa viinin vähittäismyyntiä ulosvietäväksi siten kuin yhtiö tässä asiassa sitä oli harjoittanut. Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan EU-oikeus ei sellaisenaan kiellä alkoholijuomien vähittäismyyntin monopolia eikä myöskään lupajärjestelmiä. Korkein hallinto-oikeus totesi, että tilaviininkin vähittäismyynti edellyttää lupaa ja sen myyntiä koskevat useat rajoitukset. Korkein hallinto-oikeus ratkaisi asian kansallisten säännösten nojalla, ja hylkäsi yhtiön esittämän ennakkoratkaisupyyntönsä ja valituksen.

Korkeimman hallinto-oikeuden ennakkopäätöksessä KHO:2003:14 oli kyse tilaviinipoikkeuksen hyväksyttävyydestä suhteessa toisesta jäsenvaltiosta tuodun viinin aiottuun myyntiin. Kyseisessä tapauksessa päivittäistavarakauppakettu oli hakenut tilaviinin vähittäismyyntilupaa erääseen myymäläänsä, jossa oli tarkoitus myydä enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä ulkomaisia viinejä. Lupaviranomainen oli hylännyt hakijan lupahakemuksen muun muassa sillä perusteella, että tapahtuma-aikaan voimassa olleen alkoholilain 14 §:n 2 momentin mukainen tilaviinin vähittäismyyntilupa voitiin myöntää vain tilaviinin valmistajalle. Korkein hallinto-oikeus katsoi ratkaisussaan, että vaikka tilaviiniä koskeva poikkeus viinin vähittäismyyntimonopolista merkitsee, että toisesta jäsenvaltiosta tuotavan viinin myyntiä kohdellaan huonommin kuin kotimaisen tilaviinin myyntiä, ei vähittäismyyntilupaa ulkomaiselle viinille hakenut yhtiö voinut kuitenkaan rajoitettuun tilaviinipoikkeukseen vedoten vaatia suoraan sellaisen vähittäismyyntin toteuttamista, joka tarkoittaisi olennaisesti laajempaa poikkeusta sinänsä sallitusta vähittäismyyntimonopolista. KHO:n mukaan näin ollen yhtiölle ei voitu asiassa myöntää vähittäismyyntilupaa, ja yhtiön valitus hylättiin.

Tilaviinin vähittäismyyntiluvan EU-oikeudellista hyväksyttävyyttä on käsitelty EU-tuomioistuimen tuomiossa C-198/14 Visnapuu, sen pohjalta annetussa Helsingin hovioikeuden ratkaisussa R 12/2908 ja lopulta samassa asiassa korkeimman oikeuden antamassa ennakkopäätöksessä KKO:2018:49. Tilaviinejä koskeva lupajärjestelmä laajennettiin vuonna 2018 voimaan tulleessa uudessa alkoholilaissa koskemaan myös käsityöläisöluita. Edellä mainitussa korkeimman oikeuden ratkaisussa arvioitiin myös käsityöläisölun vähittäismyyntiluvan yhteensopivuutta EU:n lainsäädännön kanssa. Visnapuu-tapauksessa oli kyse siitä, että virolainen yrittäjä piti kesällä 2009 yllä internetsivustoa, jonka kautta suomalaisilla kuluttajilla oli mahdollisuus ostaa alkoholijuomia ja saada tuotteet kotiin kuljetettuna Suomeen. Yrittäjä oli itse kuljettanut tuotteet kuluttajille. Yhtiöllä ei ollut tuolloin voimassa olleen alkoholilain (1143/1994) 14 §:ssä tarkoitettua alkoholijuomien vähittäismyyntilupaa. Käräjäoikeus oli tämän vuoksi tuominnut vastaajan alkoholirikoksesta vankeusrangaistukseen.

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 34 artiklan mukaan jäsenvaltioiden väliset tuonnin määrälliset rajoitukset ja kaikki vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet ovat kiellettyjä. SEUT 36 artiklan mukaan se, mitä 34 artiklassa määrätään, ei estä sellaisia tuontia koskevia kieltoja tai rajoituksia, jotka ovat perusteltuja muun muassa yleisen järjestyksen kannalta tai ihmisten terveyden ja elämän suojelemiseksi. Nämä kiellot tai rajoitukset eivät kuitenkaan saa olla keino mielivaltaiseen syrjintään tai jäsenvaltioiden välisen kaupan peiteltyyn rajoittamiseen.

EU:n tuomioistuin totesi edellä mainitussa Visnapuu-tuomiossaan, että tuolloin voimassa ollut alkoholilain mukainen tilaviinin vähittäismyyntilupajärjestelmä voisi johtaa käymisteitse valmistettujen enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien kotimaisen tuotannon suojelemiseen, sillä kyseistä poikkeusta Alkon vähittäismyyntimonopoliin voitiin soveltaa vain Suomeen sijoittautuneiden alkoholijuomien valmistajien hyväksi. Tuomioistuimen mukaan tällaisen vaikutuksen olemassaolo ei kuitenkaan riitä päätelemään, jonka mukaan kansanterveyttä ja yleistä järjestystä koskevien syiden varsinainen tarkoitus olisi sivuutettu ja että niitä käytettäisiin siten, että muista jäsenvaltioista peräisin olevia tavaroita syrjitään tai että tiettyä kotimaista tuotantoa välillisesti suojellaan SEUT 36 artiklassa ja EU-tuomioistuimen oikeuskäytännössä tarkoitettulla tavalla. Suomen hallitus oli perustellut tilaviinipoikkeusta SEUT 36 artiklan mukaisten kansanterveyttä ja yleistä järjestystä koskevien syiden lisäksi sillä, että tilaviiniä koskevan lupajärjestelmän tarkoituksena on edistää matkailua siltä osin kuin järjestelmällä on tarkoitus antaa rajalliselle määrälle Suomeen sijoittautuneille alkoholijuomien valmistajille, jotka käyttävät perinteisiä käsityöläisölumenetelmiä, mahdollisuus myydä tuotantoaan itse tuotantopaikalla. EU:n tuomioistuin antoi kuitenkin enakkoratkaisua pyytäneen kansallisen tuomioistuimen, eli tässä tapauksessa Helsingin hovioikeuden tehtäväksi arvioida kaikkien asian kannalta merkityksellisten tosiseikkojen tai oikeudellisten seikkojen perusteella, oliko kansanterveyttä ja yleistä järjestystä koskevien syiden, joihin Suomen viranomaiset olivat vedonneet, varsinainen tarkoitus sivuutettu ja käytettiinkö niitä siten, että muista jäsenvaltioista peräisin olevia tavaroita syrjitään tai että tiettyä kotimaista tuotantoa välillisesti suojellaan SEUT 36 artiklassa tarkoitettulla tavalla.

Helsingin hovioikeus katsoi ratkaisussaan R 12/2908, etteivät kotimaiset marja- ja hedelmäviinit tuoteryhmänä kilpaile perinteisten viinirypäleistä valmistettujen viinien kanssa, ja että kotimaisten tilaviinien myynti on niin pienimuotoista ja paikallista ja näin ollen niin rajallista, ettei tällä vähittäismyyntimonopolipoikkeuksella voida katsoa olevan kotimaisen tuotannon suostimistarkoitusta, eikä se ole myöskään mielivaltaisen syrjinnän keino tai jäsenvaltioiden välisen kaupan peitelty rajoitus. Asia eteni korkeimpaan oikeuteen, jossa ratkaisussa KKO:2018:49 korkein oikeus totesi, että tilaviinien tuotantomäärä on pieni (vuonna 2016 yhteensä 200 000 litraa), ja niiden myynti tapahtuu suoraan valmistustilalta. Näihin syihin vedoten korkein oikeus piti selvänä, että tilaviinejä koskevaa lupajärjestelmää ei ole käytetty siihen, että muista

jäsenvaltioista peräisin olevia alkoholijuomia syrjittäisiin ja kotimaista tuotantoa välillisesti suosittaisiin.

Käsityöläisöluiden osalta korkein oikeus katsoi, ettei uuteen vuoden 2017 alkoholilakiin tuotua vähittäismyyntipoikkeuksen laajennusta käsityöläisöluita koskien ollut aihetta pitää EU-oikeuden kannalta merkityksellisenä muutoksena. Korkein oikeus perusteli kantaansa sillä, että sekä tilaviinien että käsityöläisöluiden vähittäismyynti on alueellisesti rajattua ja suhteellisen pienenmuotoista. Korkein oikeus katsoi ratkaisussaan, että tilaviiniä koskeva vähittäismyyntilupajärjestelmä ei ollut ristiriidassa SEUT 34 ja 36 artiklan kanssa.

2.1.3 Alkoholin kulutuksen ja haittojen yleinen kehitys

Alkoholilain tarkoituksena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi. Alkoholilain mukaan valtion omistamalla alkoholiyhtiö Alko Oy:llä on nykyisinkin muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta yksinoikeus harjoittaa alkoholijuomien vähittäismyyntiä. Vuonna 2018 voimaan tulleen alkoholilain uudistuksen myötä aiempaa vahvemmat alkoholijuomat tuotiin kuitenkin Alkon myynnistä kauppohen, kioskien ja huoltamoiden vähittäismyyntiin. Lisäksi vuonna 2024 eduskunta hyväksyi lain (305/2024), jonka mukaan käymisteitse valmistettuja enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia voidaan myydä vähittäismyynnissä.

Alkoholijuomien suurin myyntikanava Suomessa on vähittäismyynti elintarvikeliikkeissä, kioskeissa ja liikenneasemilla noin 52 prosentin osuudella alkoholin tilastoidusta kulutuksesta. Vuonna 2024 Alkon osuus alkoholin tilastoidusta kulutuksesta oli noin 36 prosenttia ja vähittäismyynnistä noin 41 prosenttia. Vuonna 2024 Alkon myynti laski edellisvuodesta noin 8,4 prosenttia (100 % alkoholina) samalla kun tilastoitu kulutus yhteensä laski noin 2,6 prosenttia. Samalla kun vapautettujen tuotteiden myynti on laskenut, on muutos saattanut vaikuttaa myös muiden tuotteiden myyntiin Alkossa, sillä tarve Alkossa asioimiselle on vähentynyt. Kilpailu- ja kuluttajaviraston tekemän selvityksen perusteella viinien ja väkevien alkoholijuomien myynti vaikuttaa vähentyneen kesällä 2024 enemmän kuin alkuvuodesta tai aiempina vuosina. Tämä voisi viitata siihen, että vuoden 2024 uudistus on vähentänyt myös muiden kuin vapautettujen tuotteiden myyntiä Alkossa².

Suomessa alkoholin kokonaiskulutus kolminkertaistui vuodesta 1960 vuoteen 2005, jolloin alkoholin kokonaiskulutus 15 vuotta täyttäneeltä asukasta kohti oli 12,1 litraa sataprosenttista alkoholia. Vuosien 2007 ja 2017 välillä alkoholin kokonaiskulutus laski noin viidenneksellä (kuvio 1). Useat alkoholiveron korotukset ja vuoden 2008 jälkeen pitkään jatkunut talouden laskusuhdanne myötävaikuttivat tähän kehitykseen voimakkaasti. Vuonna 2024 alkoholin

² KKV: Viinien myynnin vapauttamisesta päätettäessä on ratkaistava myös väkevien myynnin tulevaisuus, tiedote 18.3.2025. <https://www.kkv.fi/ajankohtaista/tiedotteet/kkv-viinien-myyntin-vapauttamisesta-paätettaessa-on-ratkaistava-myos-vakevien-myyntin-tulevaisuus/>

kokonaiskulutus 15 vuotta täyttäneitä kohti oli 8,3 litraa 100-prosenttista alkoholia.³ Kokonaiskulutus laski 4,4 prosenttia vuoteen 2023 verrattuna.

Samoin työikäisillä sekä humalajuominen että alkoholin riskikulutus vähenivät viime vuosikymmenellä. Eläkeikäisillä humalajuomisen trendi taas pysyi melko tasaisena, mutta riskijuominen lisääntyi. Alaikäisten suomalaisnuorten laskeva alkoholin käyttö on jatkunut vuosituhannen vaihteesta saakka lähes yhtäjaksoisesti.

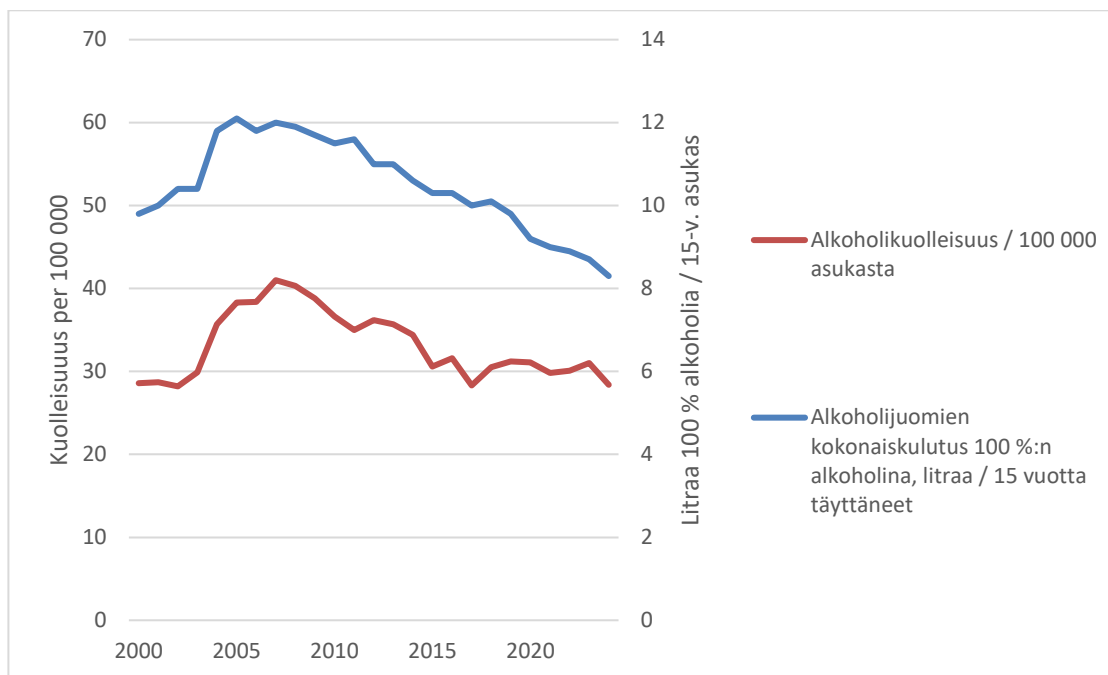
Alkoholihaittojen kehitys on pääpiirteissään seurannut kokonaiskulutuksen muutoksia. Vuosien 2007 ja 2017 välillä kuolleisuus alkoholiperäisiin tauteihin ja alkoholimyrkytykseen väheni voimakkaasti, jopa voimakkaammin kuin kokonaiskulutus (kuvio 1). Alkoholikuolleisuuden pitkään jatkunut voimakas laskeva trendi taittui vuonna 2018. Vaikka alkoholin kokonaiskulutus on jatkanut laskuaan myös vuonna 2018 voimaan tulleen uudistuksen jälkeen, eivät alkoholi-kuolemat ole vähentyneet odotusten mukaisesti samassa suhteessa. Tämä voi viitata siihen, että alkoholia paljon käyttävät, joille alkoholinkulutus on voinut jo aiheuttaa esimerkiksi vaurioita maksassa, ovat lisänneet alkoholijuomien kulutusta muita kuluttajia enemmän uudistuksen jälkeen. Toisaalta alkoholihaittojen lisääntyminen vaikuttaa painottuneen eri demografisiin ryhmiin kuin vapautettujen tuotteiden kulutuksen lisääntyminen. Tämä voisi viitata siihen, että alkoholihaittojen laskutrendin taittumisen taustalla on ollut jokin muu syy kuin vuoden 2018 alkoholilain uudistus⁴. Vuoden 2018 alkoholilain uudistuksen lisäksi koronapandemiaan liittyvä alkoholin ongelmien kärjistyminen on voinut lisätä alkoholihaittoja erityisesti vuonna 2020. Vuonna 2021 alkoholikuolleisuus puolestaan laski 4 prosenttia vuoteen 2020 verrattuna, mikä osoittaa, että alkoholikuolleisuudessa on, vuodesta riippuen, vaihtelua. Vuonna 2024 alkoholiperäisiin tauteihin ja alkoholimyrkytykseen kuoli yhteensä 1 594 henkilöä. Kuolleita oli 133 vähemmän kuin vuonna 2023.

Huolimatta tutkimustuloksesta, jonka mukaan vuonna 2018 voimaan tulleen alkoholilain uudistuksen jälkeen suurituloiset lisäsivät uusien juomien ostoja enemmän kuin pienituloiset, vuosina 2017–2019 alkoholikuolleisuus kasvoi erityisesti miesten kolmessa alimmassa tuloviidennekissä (+18–19 %). Alkoholikuolleisuuden eriarvoisuus on siis lisääntynyt vuoden 2017 jälkeen.

Kuvio 1. Alkoholiperäisten tautikuolemien ja alkoholimyrkytyskuolemien määrä väestön 100 000 kohti sekä alkoholin kokonaiskulutus vuosina 2000–2024.

³ Alkoholijuomien kulutus 2024. Tilastoraportti 29/2025, THL 13.5.2025. <https://www.julkari.fi/handle/10024/151497>

⁴ Vuoden 2018 alkoholilakiuudistuksen jälkiarviointi. Kilpailu- ja kuluttajaviraston tutkimusraportteja 4/2024, KKV 2024. <https://www.kkv.fi/tutkimus-ja-vaikuttaminen/julkaisut/tutkimusraportit/vuoden-2018-alkoholilakiuudistuksen-jalkiarviointi-tutkimusraportteja-4-2024/>

2.1.4 Kotimaan lupajärjestelmä

Kuten edellä on todettu, alkoholilain tavoitteena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulu- tusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi.

Alkoholilaki rakentuu lupajärjestelmälle, joka mahdollistaa alkoholijuomien kaupan valvomi- sen niiden valmistuksesta tukkumyynnin kautta vähittäismyyntiin ja anniskeluun saakka. Alko- holilaissa säädetään muun muassa vähittäismyynnissä noudatettavista luovutuskielloista. Näin ollen alkoholijuomaa ei saa myydä esimerkiksi alaikäisille tai vahvasti päihtyneille henkilöille. Lisäksi alkoholijuomien myyntiaikoja on rajoitettu. Alkon vähittäismyyntimonopoliin tehtyjen tilaviini- ja käsityöläisolutpoikkeusten osalta niiden hyväksyttävyyttä on perusteltu muun mu- assa sillä, että laissa säädetty edellytykset toiminnalle osoittavat toiminnan olevan pienimuo- toista ja rajattua.

Alkoholilain mukaisen alkoholijuomien vähittäismyyntiluvan ja valmistuslupan myöntää hake- muksesta Lupa- ja valvontavirasto (Lupa- ja valvontavirasto aloittaa toimintansa 1.1.2026 lu- kien). Suomessa on voimassa olevia alkoholijuomien valmistuslupia 215 kappaletta (tilanne 28.4.2025). Alkoholijuomien valmistuslupa on valmistuspaikkakohtainen, eli yhdellä alkoholi- juomia valmistavalla yrityksellä voi olla useampi valmistuslupa. Lupaa hakiessa hakijan on eri- teltävä alkoholijuomatuoteryhmät, joita valmistuslupa koskee. Jos hakijan käytössä oleva osaa- minen tai laitteet eivät ole soveltuvia kaikkien alkoholijuomien valmistamiseksi, voi lupaviran- omainen rajoittaa valmistuslupan koskemaan vain tiettyjä alkoholijuomia.

Taulukko 1. Alkoholijuomien valmistusluvut (tilanne 28.4.2025)⁵

	Lupien määrä	Valmistaneiden määrä v. 2024	Valmistusmäärä litroina (kaikki alkoholijuomat) v. 2024
Panimo	146	107	alle 500 000 litraa: 98, joista alle 100 000 litraa 81 yli 500 000 litraa: 9
Hedelmäviinin ja siiderin valmistus	125	54	alle 100 000 litraa: 47, joista alle 10 000 litraa 35 yli 100 000 litraa: 7
Alkoholijuomien valmistus sekoittamalla	139	43	alle 100 000 litraa: 35, joista alle 10 000 litraa 21 yli 100 000 litraa: 8
Tislaamo ⁶	49	49	alle 100 000 litraa: 45, joista alle 10 000 litraa 40 yli 100 000 litraa: 4

Alkoholijuomien valmistuspaikan yhteyteen tai välittömään läheisyyteen valmistusluvan haltijalle myönnettyjä vähittäismyyntilupia on voimassa 117 kappaletta. Näistä 72:ssa on lupa enintään 12-prosenttisten käsityöläisöluiden vähittäismyyntiin ja 33:ssa lupa enintään 13-prosenttisten tilaviinien vähittäismyyntiin.⁷ Alkoholilain 17 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaisia käymisteitse valmistettujen enintään 8-prosenttisten alkoholijuomien ja muulla tavoin valmistettujen enintään 5,5-prosenttisten alkoholijuomien vähittäismyyntilupia valmistuspaikkojen yhteydessä on 12 kappaletta. Vuonna 2024 valmistuspaikkojen yhteydessä toimivista vähittäismyyntipaikoista myytiin alkoholia noin 770 000 litraa.

3 Tavoitteet

Hallituksen esityksen tavoitteena on toteuttaa pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaa. Hallitusohjelman mukaisesti hallitus uudistaa alkoholipolitiikkaa vastuullisesti eurooppalaiseen

⁵ Yhdessä valmistusluvassa voi olla useampi tuoteryhmä.

⁶ Toimijat, jotka valmistavat alkoholijuomia tislaamalla.

⁷ Tilanne 8.12.2025.

suuntaan ja jatkaa vuonna 2018 tehtyä alkoholilain kokonaisuudistusta. Hallituksen tavoitteena on reilun ja avoimen kilpailun edistäminen sekä luoda edellytyksiä kotimarkkinoiden kasvuille.

Esityksessä ehdotetaan hallitusohjelman mukaisesti, että alkoholijuomien pientuottajien ulosmyyntioikeuksia laajennettaisiin. Esityksellä parannettaisiin kotimaisten alkoholivalmistajien elinkeinotoiminnan edellytyksiä laajentamalla myyntikanavia ja mahdollistamalla kokonaan uusille toimijoille, kuten pientislaamoille, niiden valmistamien tuotteiden myynti valmistuspaikoilta vähittäismyyntiluvalla. Esityksellä parannettaisiin kuluttajien ostomahdollisuuksia ja valinnanvapautta, kun kuluttajat voisivat jatkossa ostaa valmistuspaikalla tapahtuvan vierailun päätteeksi mukaan paikan päällä valmistettuja alkoholijuomia. Hallituksen esityksen tavoitteena on edistää erityisesti maaseutu- ja aluematkailua ja turismia sekä vahvistaa maaseudun elinvoimaisuutta.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Alkoholilaissa mahdollistettaisiin paikallisille pientuottajille niiden valmistamien tuotteiden myynti valmistuspaikoilta vähittäismyyntiluvalla. Voimassa olevan lain mukaiset tilaviini- ja käsityöläisolutpoikkeukset kumottaisiin, ja jatkossa laissa määriteltäisiin yksi pientuottajia koskeva poikkeus valmistuspaikalta tapahtuvaan käymisteitse valmistettujen enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien ja muulla tavoin valmistettujen enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien ulosmyyntiin. Laajennetun ulosmyyntioikeuden piiriin kuuluisivat enintään 100 000 litraa alkoholijuomia puhtaaksi alkoholiksi muutettuna kalenterivuoden aikana tuottavat valmistajat. Kyseinen puhtaana alkoholina laskettava vuosituotannon enimmäislitramäärä tarkoittaisi sitä, että esimerkiksi pelkästään 12 % vahvuista alkoholijuomaa voisi valmistaa enintään noin 830 000 litraa vuodessa. Pelkästään väkevää, 40 % vahvuista alkoholijuomaa voisi puolestaan valmistaa enintään 250 000 litraa vuodessa. Puhtaana alkoholina laskettava vuosituotantoraja riippuisi siis siitä, miten vahvoja valmiita alkoholijuomia valmistaja tuottaisi. Valmistuspaikalta saisi myydä kalenterivuoden aikana käymisteitse valmistettuja yli kahdeksan prosenttisia ja muulla tavoin valmistettuja yli 5,5 prosenttisia alkoholijuomia enintään 25 000 litraa puhtaaksi alkoholiksi muutettuna. Tämä olisi alhaisempi määrä kuin yhden Alkon myymälän keskimääräinen vuosimyynti, joka on noin 30 000 litraa puhdasta alkoholia.

Vähittäismyyntioikeuden edellytyksenä olisi, että tyypillinen osa alkoholijuoman tuotannosta tapahtuisi valmistuspaikassa. Tyypillisenä osana tuotantoa ei pidettäisi alkoholijuomien sekoittamista, laimentamista, suodattamista tai muuta vastaavaa yksinkertaisempaa käsittelyä. Lisäksi vähittäismyyntioikeutta rajattaisiin siten, että alkoholijuomien valmistaja saisi harjoittaa käymisteitse valmistettujen enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien ja muulla tavoin valmistettujen enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyyntiä vain yhdessä muista alkoholijuomien valmistuspaikoista fyysisesti erillään sijaitsevassa valmistuspaikassa.

Esityksessä ehdotettava alkoholijuomien tuottajia koskeva laajennettu ulosmyyntioikeus edellyttäisi voimassa olevan lain mukaista alkoholijuomien valmistajalle myönnettävää vähittäismyyntilupaa. Näin ollen valmistuspaikoilta tapahtuvaan vähittäismyyntiin sovellettaisiin alkoholilain yleisiä vähittäismyyntiä koskevia säännöksiä. Siten toiminnassa tulisi noudattaa esimerkiksi ikäraja- ja päihtymyskontrollia, eli alkoholijuomia ei saisi luovuttaa esimerkiksi alaikäiselle tai vahvasti päihtyneelle. Lisäksi valmistuspaikkojen yhteydessä tai välittömässä

läheisyydessä olevista myymälöistä voitaisiin myydä alkoholijuomia yleisen vähittäismyyntin aukioloaikojen mukaisesti eli kello 9–21 välillä. Ulosmyyntioikeus koskisi vain itse tuotantopaikalla tapahtuvaa myyntiä suoraan kuluttajille mukaan otettavaksi, eli poikkeuksen piiriin kuuluvia alkoholijuomia ei voisi myydä toimituksella.

Lakimuutoksen myötä esimerkiksi pientislaamot saisivat mahdollisuuden myydä niiden valmistamia väkeviä alkoholijuomia valmistuspaikoilta suoraan kuluttajille vähittäismyyntiluvalla. Voimassa olevan lain mukaisten tilaviini- ja käsityöläisolutoikkeusten kumoamisen myötä esimerkiksi nykyiset tilaviinin valmistajat voisivat ehdotettavan laajennetun ulosmyyntioikeuden nojalla jatkossa myydä tuotantopaikalta ulos myös rypäleistä valmistettua viiniä marja- ja hedelmäviinien lisäksi sekä esimerkiksi tilalikköörejä.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Yleistä

Alkoholijuomien valmistus, myynti ja markkinointi tuottavat yhteiskunnalle yli miljardin verotuloja, erilaisille yrityksille miljardien elinkeinotuloja ja alkoholin valmistukseen, myyntiin ja markkinointiin osallistuville ihmisille tuloja. Toisaalta alkoholinkäyttö aiheuttaa yhteiskunnalle, yrityksille ja yksilöille miljardien eurojen välittömiä ja välillisiä kustannuksia. Tilastokeskuksen yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilaston mukaan alkoholijuomien valmistus työllisti vuonna 2024 suoraan noin 2 200 henkilöä.

Esityksellä olisi positiivisia taloudellisia vaikutuksia alkoholijuomia valmistaville yrityksille, kun jatkossa yhä useammalla yrityksellä olisi oikeus myydä valmistamiaan tuotteita suoraan kuluttajille valmistuspaikalta. Esitys hyödyttäisi esimerkiksi pientislaamoita, jotka voisivat jatkossa myydä valmistamiaan väkeviä alkoholijuomia valmistuspaikkojen yhteydessä sijaitsevissa myymälöistä. Pientislaamoille muutos olisi erityisen merkittävä suhteessa nykytilaan, sillä pientislaamot ovat nykyisin voineet myydä valmistamiaan tuotteita suoraan kuluttajille pääosin vain Alkossa. Esityksestä hyötyisi välittömästi myös muutama sellainen panimo tai muu alkoholijuomien valmistaja, jotka eivät ole täyttäneet voimassa olevan lain mukaisia edellytyksiä käsityöläisoluen tai tilaviinin vähittäismyyntiluvalla. Esitys hyödyttäisi myös voimassa olevan lain mukaisia tilaviinin ja käsityöläisoluen vähittäismyyntiluvanhaltijoita, sillä ehdotetussa laissa luovuttaisiin tilaviinin ja käsityöläisoluen määritelmistä, jotka ovat nykyisellään erittäin tiukat. Voimassa olevan lain mukaisissa tilaviinin ja käsityöläisoluen määritelmässä luetellaan esimerkiksi sallitut ainesosat, joita tuotteessa voi käyttää, eli esimerkiksi tilaviinipoikkeus ei nykyisellään koske rypäleistä valmistettuja viinejä. Jatkossa tilaviinin valmistajat voisivat myydä ulos tuotantopaikoilta myös rypäleviinejä. Koska Suomi ei kuulu EU:n viinintuottajamaihin, täällä valmistettua rypäleviiniä ei saa EU-lainsäädännöstä johtuen kutsua viiniksi, vaan kyseisiä alkoholijuomia on kutsuttava esimerkiksi viinirypäleistä käymisteitse valmistetuksi miedoksi alkoholijuomaksi. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmaan sisältyy kuitenkin kirjaus Suomen hakeutumisesta EU:n viinintuottajamaiden luetteloon. Kyseisen hankkeen valmistelu on vireillä maa- ja metsätalousministeriössä. Esitys ei asettaisi ulkomaisia toimijoita kotimaisia heikompaan asemaan, sillä ulkomaiset toimijat saisivat myydä tuotteitaan eduskunnassa käsittelyssä olevan lakiesityksen mukaisessa etämyyntimenettelyssä (HE 131/2025).

Esityksellä ei olisi todennäköisesti merkittäviä vaikutuksia alkoholin kokonaiskulutukseen Suomessa. Alkoholijuomien valmistuspaikan yhteydessä tapahtuva vähittäismyynti muodostaa hyvin pienen osan alkoholin kokonaismyyntistä Suomessa. Vuonna 2024 alkoholijuomien

valmistuspaikan yhteyteen myönnettyissä vähittäismyyntipaikoissa myytiin noin 770 000 litraa alkoholijuomia. Tämä on noin 0,1 prosenttia alkoholijuomien kokonaismyynnistä Suomessa.

Esitys kaventaisi Alkon monopoliasemaa, kun valmistuspaikoilta voitaisiin myydä nykyään ainoastaan Alkon monopolin piiriin kuuluvia alkoholijuomia. Tällä voisi olla jossain määrin vaikutusta Alkon markkinaosuuteen ja siihen, miten oikeutettuna Alkon monopolia pidetään. Toisaalta alkoholijuomien valmistajille ehdotettu ulosmyyntioikeus poikkeaisi jatkossakin luonteeltaan perinteisestä vähittäismyynnistä, ja todennäköisesti vain hyvin pieni osuus kaikista yli 5,5/8,0 prosenttisista alkoholijuomista myytäisiin valmistuspaikoilta. Tämä vähentäisi niitä negatiivisia vaikutuksia, joita esityksellä olisi Alkon asemaan.

4.2.2 Taloudelliset vaikutukset

4.2.2.1 Vaikutukset julkiseen talouteen

Esityksellä ei olisi merkittäviä vaikutuksia julkiseen talouteen. Esityksellä ei olisi esimerkiksi merkittäviä vaikutuksia alkoholiveroista valtiolle saataviin tuloihin. Vaikka esitys edistäisi alkoholijuomien valmistukseen liittyvää yritystoimintaa, olisi muutos kansantalouden näkökulmasta vähäinen. Esityksellä ei olisi myöskään merkittäviä työllisyysvaikutuksia. Esityksen vaikutukset kohdistuisivat pääosin pieniin alkoholijuomien valmistajiin. Alkoholijuomien pien-tuottajat työllistävät suoraan joitain satoja henkilöitä vuositasolla.

4.2.2.2 Vaikutukset Alkon asemaan

Esityksessä ehdotetaan, että jatkossa tietyn vuosituotantomäärän alittavilla alkoholijuomien valmistajilla olisi oikeus myydä valmistuspaikoiltaan nykyään monopolin piiriin kuuluvia alkoholijuomia. Tilaviiniä ja käsityöläisolutta on saanut myydä valmistuspaikoilta jo voimassa olevan lain perusteella, mutta esityksessä laajennettaisiin oikeutta siten, että jatkossa ulosmyyntioikeus koskisi kaikentyyppisiä alkoholijuomia, mikäli laissa säädetyt edellytykset täyttyisivät. Esityksen myötä Alkon monopolia siis kavennettaisiin, millä voisi olla vaikutusta Alkon markkinaosuuteen ja siihen, miten oikeutettuna Alkon monopolia pidetään. Toisaalta alkoholijuomien valmistajille ehdotettu ulosmyyntioikeus poikkeaisi jatkossakin luonteeltaan perinteisestä vähittäismyynnistä, ja vain hyvin pieni osuus yli 5,5/8,0 prosenttisista alkoholijuomista myytäisiin valmistuspaikoilta. Tämä vähentäisi niitä vaikutuksia, joita esityksellä olisi Alkon asemaan.

Yli 5,5/8,0 prosentin vahvuisten alkoholijuomien osalta valmistajat voisivat myydä vain valmistuspaikassa valmistamia tuotteita. Lisäksi edellytyksenä vähittäismyyntioikeudelle olisi se, että tyyppillinen osa tuotannosta olisi tapahtunut valmistuspaikassa. Tarkoituksena olisi varmistua siitä, ettei vähittäismyyntiä ryhdyttäisi harjoittamaan esimerkiksi sellaisissa valmistuspaikoissa, joissa ainoastaan pulloitettaisiin muualta toimitettua alkoholijuomaa. Alkoholijuomien valmistajien vähittäismyyntilupa koskisi siten sellaisia toimijoita, jotka aidosti osallistuisivat alkoholijuoman valmistusprosessiin. Toiminnassa ei lähtökohtaisesti olisi kyse edullisten alkoholijuomien myynnistä, vaan myytävät tuotteet olisivat tyyppillisesti korkeampi hintaisia erikoistuotteita. Lisäksi koska valmistajat saisivat myydä vain valmistuspaikassa itse valmistamia tuotteita, olisi tuotevalikoima huomattavasti rajatumpi kuin esimerkiksi Alkon myymälän valikoima. Myynti olisi myös sidottu valmistuspaikkaan, eikä yli 5,5/8,0 prosentin vahvuisia juomia saisi toimittaa asiakkaille. Ne asiakkaat, jotka ostaisivat jotakin, olisivat tyyppillisesti menneet valmistuspaikalle kokemuksen ja matkailun takia eivätkä todennäköisesti hankkisi suuria määriä alkoholia valmistuspaikoista.

Valmistuspaikkoja on Suomessa 215 (tilanne 25.4.2025), joten vähittäismyyntipaikkoja olisi rajallinen määrä. Valmistuspaikkojen yhteydessä olevien vähittäismyyntipaikkojen määrää rajoittaisi edelleen se, että monopolin alaisia tuotteita voitaisiin myydä vain yhdessä saman valmistusluvanhaltijan valmistuspaikassa. Valmistuspaikkojen määrä olisi rajallinen myös verrattuna Alkon myymäläverkostoon, sillä Alkolla on 360 myymälää sekä 108 myymäläverkostoa täydentävää noutopistettä. Ottaen huomioon valmistusluvan saannille asetetut edellytykset, kuten tarvittavat tuotantovälineet sekä itse toimintaan liittyvät velvoitteet, kuten lupa- ja valvontamaksut, ei valmistusluvan haltijoiden määrän ole arvioitu nousevan merkittävästi pelkästään esityksessä ehdotettujen muutosten vuoksi. Vuonna 2024 alkoholijuomien valmistuspaikan yhteyteen myönnettyissä vähittäismyyntipaikoissa myytiin noin 770 000 litraa alkoholijuomia. Tämä on vain noin 0,1 prosenttia alkoholijuomien kokonaismyynnistä Suomessa. Vaikka esitys lisäisi jossakin määrin vähittäismyyntipaikkoja, olisi valmistuspaikoilta myytävän alkoholin osuus kokonaismyynnistä jatkossakin oletettavasti hyvin pieni.

Vaikka valmistuspaikoilta tapahtuvan myynnin arvioidaan olevan suhteellisen pientä, voisi sillä olla jossain määrin vaikutusta Alkon myyntiin. Todennäköisesti valmistuspaikoilta ostetut alkoholijuomat korvaisivat Alkosta ostettuja vastaavia juomia. Erityisesti vaikutus voisi näkyä sellaisissa Alkon toimipisteissä, jotka sijaitsisivat ulosmyyntiä harjoittavan valmistuspaikan läheisyydessä. Olisi mahdollista, että valmistajat eivät näkisi tarpeelliseksi toimittaa juomia valmistuspaikan läheisyydessä olevaan Alkoon tai että asiakkaat eivät enää ostaisi kyseisiä tuotteita kyseisestä Alkosta, vaan valmistuspaikasta. Mikäli valmistuspaikka sijaitsisi esimerkiksi kaupungin keskustassa, voisi tämä houkuttaa asiakkaiksi muitakin kuin matkailijoita tai turisteja. Alkoholijuomien valmistajien vuosimyyntiä olisi kuitenkin rajoitettu siten, että yli 5,5/8,0 prosentin vahvuisten alkoholijuomien myynti ei saisi kalenterivuodessa ylittää 25 000 litraa puhdasta alkoholia. Tämä olisi alhaisempi määrä kuin yhden Alkon myymälän keskimääräinen vuosimyynti, joka on noin 30 000 litraa puhdasta alkoholia. Suurimmalla osalla toimijoista myyntimäärät olisivat kuitenkin todennäköisesti huomattavasti vähäisempiä kuin edellä mainittu 25 000 litran enimmäismyyntiraja.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa on useita tavoitteita alkoholimarkkinan liittyen. Laki alkoholilain 17 ja 26 §:n muuttamisesta (HE 7/2024) tuli voimaan 10 kesäkuuta 2024. Lakimuutoksen myötä 5,6–8,0-prosenttisten käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien myynti vapautui päivittäistavarakauppaan. Kesäkuussa 2024 voimaan tullut lakiuudistus vaikuttaa siirtäneen Alkon myyntiä merkittävästi vähittäiskauppoihin. Kilpailu- ja kuluttajaviraston tekemän selvityksen perusteella viinien ja väkevien alkoholijuomien myynti vaikuttaa vähentyneen kesällä 2024 enemmän kuin alkuvuodesta tai aiempina vuosina. Tämä voisi viitata siihen, että vuoden 2024 uudistus on vähentänyt myös muiden kuin vapautettujen tuotteiden myyntiä Alkossa.⁸

Alkoholijuomien toimittamista, rajat ylittävää etämyyntiä ja markkinointia koskeva hallituksen esitys (HE 131/2025 vp) annettiin eduskunnalle 25.9.2025 ja se on tällä hetkellä eduskunnan käsittelyssä. Hallituksen esityksessä on arvioitu sen vaikutuksia Alkon asemaan. Esityksessä on tuotu esille, että mitä suositumpaa etämyynnistä tulee, sitä enemmän se heikentää Alkon markkinaosuutta. Alkon myynnin mahdolliseen vähentymiseen ja etämyynnin suosioon tulee vaikuttamaan todennäköisesti se, miten kattavasti alkoholijuomista maksetaan veroja. Jos etämyynnissä maksetaan asianmukaiset verot, alkoholijuomien hinta ei merkittävästi poikkeaisi Suomesta ostetusta alkoholista. Esityksessä on arvioitu, että etämyynnin salliminen monopolin

⁸ KKV: Viinien myynnin vapauttamisesta päätettäessä on ratkaistava myös väkevien myynnin tulevaisuus, tiedote 18.3.2025. <https://www.kkv.fi/ajankohtaista/tiedotteet/kkv-viinien-myyntin-vapauttamisesta-paattettaessa-on-ratkaistava-myos-vakevien-myyntin-tulevaisuus/>

alaisille tuotteille voisi jossakin määrin siirtää Alkon myyntiä etämyyntiin. Toisaalta etämyyntin salliminen monopolin alaisille tuotteille heikentää perusteita, jolla monopolia on perusteltu. Lakiehdotuksen vaikutuksia Alkon asemaan on kuvattu tarkemmin hallituksen esityksessä s. 44-47.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan perustuvilla esityksillä voidaan nähdä olevan yhteisvaikutuksia erityisesti Alkon asemaan. Kun tarkastellaan esityksiä kokonaisuutena, esityksillä on vaikutuksia monopolin alaan, Alkon aseman oikeutukseen ja Alkon myyntiin. Lakiin tehtävistä muutoksista huolimatta Alkolla olisi jatkossakin lain 1 §:ssä tarkoitettujen haittojen vähentämiseksi 6 §:ssä säädettyin poikkeuksin yksinoikeus harjoittaa alkoholijuomien vähittäismyyntiä. Vaikka yhteisvaikutukset Alkon asemaan ovat heikentäviä, olisi Alkolla kuitenkin jatkossakin kansanterveydelliset perusteet olemassaololleen. Jatkossakin suurin osa yli 5,5/8,0 prosentin vahvuisista alkoholijuomista myytäisiin Alkosta. Monopolin avulla voitaisiin jatkossakin kontrolloida tehokkaasti yli 5,5/8,0 prosentin vahvuisten alkoholijuomien myyntiä ja saatavuutta ja näin turvata kansanterveyttä.

Monopolin uskottavalla kansanterveysperusteella on merkitystä myös EU-oikeuden näkökulmasta, sillä alkoholijuomien vähittäismyyntimonopoli on katsottu hyväksyttäväksi kansanterveyden suojelun vuoksi. Mikäli monopolin ala kutistuisi niin paljon, että se ei enää uskottavasti suojaisi kansanterveyttä, voisi olla mahdollista, että monopolin oikeutus haastettaisiin EU-oikeuden vastaisena. Koska alkoholin vähittäismyyntin monopolista on sovittu Suomen liittyessä EU:hun ja koska SEUT 37 artikla kuitenkin sallii monopolien olemassaolon, olisi kynnys monopolin haastamiselle EU-oikeuden näkökulmasta todennäköisesti korkea.

4.2.2.3 Vaikutukset yrityksiin

Lakimuutoksella olisi yritystoimintaa edistäviä vaikutuksia, sillä se sallisi alkoholijuomien valmistajille niiden valmistamien tuotteiden myynnin nykyistä laajemmin suoraan valmistuspaikoilta. Esimerkiksi väkevien alkoholijuomien valmistajille uudistuksella olisi merkittävä vaikutus, sillä voimassa olevan lain mukaan väkevien alkoholijuomien vähittäismyynti on tietyin ulkomaanliikennettä koskevin poikkeuksin sallittua vain Alkolle. Alkoholijuomien valmistuslupia on Suomessa voimassa 215 kappaletta (tilanne 28.4.2025). Valmistuslupa on valmistuspaikkakohtainen, eli yhdellä alkoholijuomia valmistavalla yrityksellä voi olla useampi valmistuslupa. Alkoholijuomien valmistuspaikkojen yhteyteen myönnettyjä vähittäismyyntilupia on voimassa 117 kappaletta (tilanne 8.12.2025), joista 72 koskee käsityöläisluen vähittäismyyntiä ja 33 tilaviinin vähittäismyyntiä. Tilaviinin ja käsityöläisluen vähittäismyyntiluvalla voidaan myydä myös muita kuin luvanhaltijan itse valmistamia enintään 8 % vahvuisia käymisteitse valmistettuja ja enintään 5,5 % vahvuisia muulla tavoin valmistettuja alkoholijuomia. Erillisiä, enintään 8 % vahvuisten käymisteitse valmistettujen ja enintään 5,5 % vahvuisten muulla tavoin valmistettujen alkoholijuomien myyntiin valmistuspaikoilta oikeuttavia vähittäismyyntilupia on voimassa 12 kappaletta. Kyseisen luvan nojalla valmistuspaikassa voidaan myydä myös muita kuin valmistusluvanhaltijan itse valmistamia enintään 8 % vahvuisia käymisteitse valmistettuja ja enintään 5,5 % vahvuisia muulla tavoin valmistettuja alkoholijuomia.

Alkoholijuomia valmistaneita yrityksiä oli Suomessa vuonna 2024 yhteensä 184. Esityksellä olisi välittömiä positiivisia vaikutuksia niihin alkoholijuomien valmistajiin, jotka eivät nykyisen sääntelyn puitteissa ole voineet myydä valmistamiaan alkoholijuomia valmistuspaikalta suoraan kuluttajalle, ja jotka täyttäisivät laissa säädettyvät edellytykset valmistusluvan haltijoita koskevasta laajennetusta ulosmyyntioikeudesta. Laajennettu ulosmyyntioikeus olisi rajattu koskemaan toimijoita, joiden koko vuosituotanto olisi enintään 100 000 litraa alkoholijuomia puhtaaksi alkoholiksi muutettuna. Taulukossa 2 on esitetty mikä määrä eri vahvuisia alkoholijuomia vastaisi esitettyä vuosituotantorajaa.

Taulukko 2. 100 000 litraa puhdasta alkoholia vastaavat juomamäärät alkoholipitoisuuksittain

Alkoholipitoisuus	Max. juomamäärä litroissa	0,33 l pakkauksina (kpl)	0,5 l pakkauksina (kpl)	0,75 l pakkauksina (kpl)
5,5 %	1 818 182	5 509 642	3 636 364	2 424 242
8 %	1 250 000	3 787 879	2 500 000	1 666 667
12 %	833 333	2 525 253	1 666 667	1 111 111
13 %	769 231	2 331 002	1 538 462	1 025 641
15 %	666 667	2 020 202	1 333 333	888 889
20 %	500 000	1 515 152	1 000 000	666 667
40 %	250 000	757 576	500 000	333 333

Ulosmyyntioikeuden laajentaminen koskisi erityisesti pientislaamoita, sillä tislaamoilla ei ole aikaisemmin ollut mahdollisuutta myydä valmistamiaan väkeviä alkoholijuomia valmistuspaikoilta suoraan kuluttajille. Uudistus kasvattaisi laajennetun ulosmyyntioikeuden piiriin kuuluvien valmistajien vuosituotantorajaa myös suhteessa voimassa olevassa laissa säädettyihin tilaviinin valmistajia ja käsityöläispanimoita koskeviin vuosituotantorajoihin. Voimassa olevan lain mukaan enintään 500 000 litraa vuodessa alkoholijuomia tuottavat käsityöläispanimot voivat myydä enintään 12 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä käsityöläisoluta vähittäismyyntiluvalla valmistuspaikoilta suoraan kuluttajille. Sama oikeus koskee tilaviinin valmistajia, jotka voivat saada vähittäismyyntiluvan enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäville marja- ja hedelmäviineille. Tilaviinin valmistajalla vuosituotantomäärä on voimassa olevan lain mukaisesti enintään 100 000 litraa alkoholijuomia. Uudistus hyödyttäisikin joitain panimoita, jotka ylittävät nykyisin voimassa olevan käsityöläispanimoille asetetun enimmäistuotantorajan, mutta joiden vuosituotanto on alle esitetyn laajennetun ulosmyyntioikeuden vuosituotantorajan. Vuosituotantorajan nostosta hyötyisivät myös sellaiset nykyiset tilaviini- ja käsityöläisolutpoikkeuksen piiriin kuuluvat alkoholijuomien valmistajat, joilla on tavoitteena kasvaa ja nostaa vuosituotantomääriään yli nykyisten sallittujen vuosituotantorajojen. Tilaviinin valmistajilta sekä käsityöläispanimoilta edellytetyn taloudellisen ja oikeudellisen riippumattomuuden poistaminen laista hyödyttäisi esimerkiksi joitain suuria toimijoita, joilla on useita valmistuspaikkoja. Suurikin toimija voisi esimerkiksi yritysjärjestelyitä hyödyntäen saada jatkossa vähittäismyyntiluvan valmistuspaikkaan, jos muut laissa säädetty pientuottajapoikkeukselle asetetut edellytykset täyttyvät. Esitys mahdollistaisi myös lisenssivalmistusta harjoittaville alkoholijuomien valmistajille laajennetun ulosmyyntioikeuden, mikäli muut laissa säädetty edellytykset täyttyisivät. Taloudellista ja oikeudellista riippumattomuutta sekä lisenssivalmistuksen kieltoa koskevien vaatimusten poistuminen laista hyödyttäisivät välittömästi arviolta muutamaa alkoholijuomien valmistajaa, jotka tulisivat jatkossa laajennetun ulosmyyntioikeuden piiriin. Lisäksi uudistus hyödyttäisi sellaisia tilaviinin ja käsityöläisoluen valmistajia, jotka valmistavat tilaviinin tai käsityöläisoluen lisäksi muita yli 5,5/8,0 prosentin vahvuisia alkoholijuomia. Esimerkiksi rypäleistä valmistettujen viinien myynti tulisi mahdolliseksi.

Laajennetun ulosmyyntioikeuden piiriin kuuluvien tuottajien valmistamien alkoholijuomien vuosimyyntin määrää valmistuspaikoilta olisi rajoitettu, eli valmistuspaikalta voisi myydä käymisteitse valmistettuja enemmän kuin 8 % vahvuisia ja muulla tavoin valmistettuja enemmän kuin 5,5 % vahvuisia alkoholijuomia kalenterivuoden aikana enintään 25 000 litraa puh- taaksi alkoholiksi muutettuna. Taulukossa 3 on esitetty mikä määrä eri vahvuisia alkoholijuomia vastaisi esitettyä vuosimyyntin enimmäismäärää.

Taulukko 3. 25 000 litraa puhdasta alkoholia vastaavat juomamäärät alkoholipitoisuuksittain

Alkoholipi- toisuus	Max. juomamäärä litroissa	0,33 l pakkauk- sina (kpl)	0,5 l pakkauk- sina (kpl)	0,75 l pakkauk- sina (kpl)
5,5 %	454 545	1 377 410	909 090	606 060
8 %	312 500	946 969	625 000	416 666
12 %	208 333	631 313	416 666	277 777
13 %	192 308	582 750	384 615	256 410
15 %	166 667	505 050	333 333	222 222
20 %	125 000	378 787	250 000	166 666
40 %	62 500	189 393	125 000	83 333

Esityksestä välittömästi hyötyvien alkoholijuomien valmistajien joukko olisi rajallinen, ja kyse on suhteellisen pienistä toimijoista. Alkoholijuomia valmistavia yrityksiä oli Suomessa vuonna 2024 yhteensä 184. Uudistus voisi houkuttaa alalle myös uusia toimijoita. Esityksessä ehdo- tettu ulosmyyntioikeuden laajennus kytkettäisiin alkoholijuomien valmistuspaikan yhteyteen tai välittömään läheisyyteen myönnettävään vähittäismyyntilupa- eli alkoholijuomien tuottajia koskeva laajennettu ulosmyyntioikeus edellyttäisi valmistus- ja vähittäismyyntilupaa. Ottaen huomioon yhtäältä alkoholijuomien valmistuslupan edellytykset, eli muun muassa se, että ha- kijalla on oltava tuoteturvallisuuden ja laadun varmistamiseksi riittävä osaaminen sekä asian- mukaiset tilat ja laitteet, sekä toisaalta itse alkoholijuomien valmistukseen liittyvät velvoitteet, kuten esimerkiksi lupa- ja valvontamaksut, voidaan pitää epätodennäköisenä, että uudistus yk- sinään houkuttelisi uusia toimijoita merkittävästi alalle. Vuoden 2025 aikana alkoholijuomien valmistuslupia on myönnetty toistaiseksi 11 kappaletta (tilanne 27.11.2025). Vuonna 2024 al- koholijuomien valmistuslupia myönnettiin yhteensä 15 kappaletta. Lisäksi osa nykyisin esimer- kiksi oluita, juomasekoituksia tai muita alkoholijuomia valmistavista yrityksistä voisi laajentaa toimintaansa myös tisleisiin, jos pientislaamot voisivat jatkossa myydä valmistamia tuotteita valmistuspaikalta kuluttajalle.

Esitys edistäisi alkoholijuomien valmistajien tasapuolista kohtelua valmistuspaikalta tapahtu- van myyntin osalta. Aikaisemmin alkoholijuoman myynti valmistuspaikalta on ollut mahdol- lista kaikilta valmistajilta enintään 8 % vahvuisten käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien ja muualla tavoin valmistettujen korkeintaan 5,5 % vahvuisten alkoholijuomien osalta. Lisäksi käsityöläispanimot ovat voineet myydä valmistuspaikalta enintään 12 % vahvuisia käsityö- läisoluuta ja tilaviinin valmistajat enintään 13 % vahvuisia tilaviinejä. Jatkossa myös muut

alkoholijuomien valmistajat kuten pientislaamot voisivat myydä valmistamia tuotteita suoraan valmistuspaikalta.

Valmistuspaikalta tapahtuva ulosmyynti muodostaa merkittävän osa juomien myynnistä osalle erityisesti pienistä alkoholijuomia valmistavista toimijoista. Noin puolella alkoholijuomien valmistuspaikoista on vähittäismyyntilupa, joka mahdollistaa tuotteiden ulosmyynnin valmistuspaikalta suoraan kuluttajalle. Alkoholijuomien valmistajat ja tukkumyyjät ilmoittavat säännöllisesti Valviralle tietoja valmistetusta alkoholijuomasta sekä tukkumyyntinä myydyistä alkoholijuomista. Näiden tietojen avulla on voitu karkeasti arvioida, kuinka suuri osa alkoholijuomien valmistajien tuottamasta alkoholista myydään valmistuspaikalta tapahtuvana ulosmyyntinä. Tiedot sisältävät kuitenkin joiltain osin myös muita kuin valmistajan itse valmistamia alkoholijuomia, sillä valmistaja voi myydä valmistuspaikan yhteyteen myönnetyltä vähittäismyyntiluvasta myös muiden valmistajien valmistamia korkeintaan 8 % vahvuisia käymisteitse valmistettuja alkoholijuomia ja muualla tavoin valmistettuja korkeintaan 5,5 % vahvuisia alkoholijuomia. Näiden juomien osuus valmistuspaikalta tapahtuvasta myynnistä on kuitenkin arviolta vähäinen. Valviralta saatujen tietojen perusteella valmistuspaikalta tapahtuva ulosmyynti on erityisen merkittävää tilaviinien valmistajille⁹. Vuonna 2024 arviolta puolella vähittäismyyntiluvallisista tilaviinien valmistajista valmistuspaikan yhteydestä myydyin alkoholijuoman osuus on vähintään puolet tuotannosta. Käsityöläispanimoilla valmistuspaikalla tapahtuvan myynnin osuus alkoholijuomien valmistuksesta on huomattavasti pienempi kuin tilaviinien valmistajilla, mutta silti valtaosalla käsityöläispanimoista merkittävä. Käsityöläispanimoilla on tilaviinien valmistajia helpompi saada tuotteitaan muualle vähittäismyyntiin, sillä korkeintaan 8,0 % vahvuisia oluita voidaan myydä myös esimerkiksi ruokakaupoissa. Valviralta saatujen tietojen perusteella vuonna 2024 puolella vähittäismyyntiluvallisista käsityöläispanimoista valmistuspaikalta tapahtuvan ulosmyynnin osuus oli vähintään 10 prosenttia tuotannosta.

Suomessa nykyisin toimivista tislaamoista merkittävä osa aloittaisi tisleiden ulosmyynnin todennäköisesti heti, jos lainsäädäntö mahdollistaisi ulosmyynnin. Tislaamoita on Suomessa nykyisin noin 50, josta vuoden 2024 valmistustietojen perusteella korkeintaan viiden vuosituotanto ylittäisi esityksen mukaisen laajennetun ulosmyyntioikeuden vuosituotantorajan. Osa pientislaamoista myy valmistuspaikaltaan jo nykyisin esimerkiksi käsityöläisoluta tai tilaviinejä, joten muutos tarkoittaisi ainoastaan valmistuspaikan yhteydessä olevan myymälän valikoiman laajentumista myös tisleisiin. Mahdollisuus valmistuspaikalta tapahtuvaan ulosmyyntiin voisi auttaa alkoholijuomia valmistavan yrityksen brändin rakentamisessa ja markkinoinnissa ulkomaillekin, kun jatkossa ulkomaalaiset turistit voisivat ostaa mukaansa väkeviä alkoholijuomia valmistuspaikalla tapahtuvan tilavierailun päätteeksi. Todennäköisesti suurelle osalle pientislaamoista valmistuspaikalta tapahtuva ulosmyynti muodostaisi merkittävän osan juomien myynnistä. Kuten tilaviinien valmistajilla, pientislaamoilla on pääosin mahdollista myydä tuotteitaan suoraan kuluttajille valmistuspaikan ulkopuolella vain Alkossa.

Vuosituotantomäärän ilmoittaminen Lupa- ja valvontavirastolle voisi aiheuttaa alkoholijuomien valmistajille lisätyötä suhteessa nykytilaan. Nykyisin valmistusmäärä ilmoitetaan valvontaviranomaiselle litroina alkoholijuomaa. Valtaosan valmistajista tulisi todennäköisesti tuottaa tieto valmistetusta alkoholijuomasta 100 prosenttina alkoholina vain valvontaa varten. Tämä voisi lisätä valvonnasta yrityksille aiheutuvaa työtä vähäisesti. Kuitenkin kokonaisuudessa esitys vähentäisi alkoholijuomien vähittäismyyntin sääntelyä.

⁹ Tilaviinin valmistajia koskien esitetty vertailu on epätarkka, sillä tilaviini valmistetaan ja myydään usein eri vuonna. Tästä syystä vuoden aikana valmistetun alkoholijuoman määrä ei ole täysin verrattavissa samana vuonna valmistuspaikalla myytävään alkoholijuoman määrään.

Esityksellä voisi olla vähäisiä positiivisia vaikutuksia matkailu- ja ravintolaelinkeinoon. Ulosmyyntioikeuden laajentamisen myötä vierailijoilla olisi mahdollisuus ostaa mukaansa valmistuspaikassa tuotettuja alkoholijuomia nykyistä laajemmin. Ulosmyyntimahdollisuus voisi houkutella valmistuspaikalle enemmän kävijöitä, ja uudistus helpottaisi matkailutoiminnan kehittämistä valmistuspaikoilla. Osa valmistuslupan haltijoista tekee jo nykyisin yhteistyötä erilaisten matkailutoimijoiden kanssa. Yhteistyötä tehdään esimerkiksi paikallisten ja alueellisten matkailuorganisaatioiden, tapahtuma- ja matkanjärjestäjien sekä majoitus- ja ravintolayritysten kanssa. Mikäli valmistajat laajentaisivat toimintaansa valmistuspaikoilla, voisi tämä lisätä paikallisesti kysyntää myös erilaisille majoitus-, ravintola- ja ohjelmapalveluille.

4.2.2.4 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esitys lisäisi alkoholilakia valvovan viranomaisen eli Lupa- ja valvontaviraston työtä ja kustannuksia, sillä nykyistä useampi alkoholijuoman valmistaja voisi ryhtyä myymään alkoholijuomia valmistuspaikaltaan. Valvontaviranomaisen valvottavaksi kuuluisi se, että valmistajat myyvät yli 5,5/8,0 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävien juomien osalta vain itse valmistamia tuotteita ja vain sallitun alkoholimäärän vuodessa. Lisäksi valvottavaksi kuuluisi se, että toimijat noudattavat vähittäismyyntiä koskevia säännöksiä, kuten luovutuskieltoja ja myyntiaikarajoituksia.

Valmistajien vuosituotanto- ja ulosmyyntirajan laskemisen seuranta voisi käytännössä olla josakin määrin haastavaa, kun laskenta tapahtuisi puhtaan alkoholin määriksi muutettuna. Lisäksi valvonnallisia haasteita voisi aiheutua, mikäli valmistajat eivät etukäteen osaisi arvioida kunkin vuoden vuosituotantomäärää ja mikäli vuosituotantoraja ylittyisikin kesken vuoden. Toisaalta valvontaa helpottaisi se, että uusi alkoholijuomien valmistajia koskeva sääntelyratkaisu olisi yksinkertaisempi kuin voimassa olevan lain tilaviini- ja käsityöläisolutpoikkeukset. Tilaviinin ja käsityöläisölulle asetetut edellytykset ovat olleet monimutkaisia, mikä on lisännyt toimijoiden ohjaus- ja neuvontatarvetta. Uusi pientuottajia koskeva poikkeus olisi suoraviivaisempi, kun se koskisi kaikenlaisia alkoholijuomia valmistavia toimijoita. Jatkossa valvontaa ei tarvitsisi kohdistaa erikseen esimerkiksi siihen, mistä ainesosista ulosmyytävät tuotteet on valmistettu.

Vaikka esityksessä ehdotetut muutokset lisäisivät työtä Lupa- ja valvontavirastossa, olisi valmistuslupien haltijoiden määrä on rajallinen. Valmistuspaikkoja on tällä hetkellä noin 215 kappaletta, joista 117 paikassa harjoitetaan ulosmyyntiä nykyisinkin. Lakiesityksen ei ole arvioitu lisäävän alkoholijuomien valmistajien määrää merkittävästi, vaan toiminnan laajentuminen koskisi todennäköisesti pääosin jo nykyään luvanvaraisen toiminnan piirissä olevia toimijoita. Lupa- ja valvontavirastossa on aikaisemminkin valvottu alkoholin ulosmyyntiä valmistuspaikoilta, joten kyseessä ei olisi kokonaan uusi tehtävä.

Esityksessä ei ehdoteta lisättäväksi uusia määrärahoja valvoville viranomaisille, vaan valvonta ja muut esimerkiksi lupien käsittelyyn liittyvät tehtävät pystyttäisiin toteuttamaan nykyisten henkilöstöresurssien ja määrärahojen puitteissa sekä lupa- ja valvontamaksuista saatavilla tuloilla.

4.2.2.5 Vaikutukset kotitalouksien ja kuluttajien asemaan

Esitys hyödyttäisi sellaisia kuluttajia, jotka vierailevat alkoholivalmistajien tuotantopaikoilla. Tällä hetkellä monella valmistajalla on tuotantopaikan yhteydessä oma ravintola ja/tai baari, jossa voidaan anniskella alkoholijuomia asiakkaille. Lisäksi valmistajat voivat myydä vähittäismyyntiluvalla tiettyjä valmistamia alkoholijuomia valmistuspaikoilta suoraan asiakkaille. Vähittäismyyntiluvan tyypistä riippuen voimassa oleva laki mahdollistaa käymisteitse

valmistettujen enintään 8 % vahvuisten ja muulla tavoin valmistettujen enintään 5,5 % vahvuisten alkoholijuomien myynnin taikka enintään 13 % vahvuisten tilaviinin tai enintään 12 % vahvuisten käsityöläisoluten myynnin. Esitys mahdollistaisi sen, että jatkossa esimerkiksi väkevien alkoholijuomien valmistajat voisivat myydä valmistamaansa väkevää alkoholijuomaa valmistuspaikan yhteydessä olevasta tilamyymälästä asiakkaille mukaan. Uudistus helpottaisi näin ollen niitä kuluttajia, jotka haluavat ostaa valmistuspaikkavierailun yhteydessä alkoholijuomia mukaan vietäväksi. Erityisesti maaseudulla sijaitsevien alkoholijuomien tuotantopaikkojen osalta tilanne voi olla se, että lähimpään Alkoon voi olla matkaa useita kymmeniä kilometrejä. Esityksen myötä kuluttajan ei tarvitsisi enää lähteä erikseen Alkoon hakemaan esimerkiksi väkevää alkoholijuomaa, vaan kuluttaja voisi ostaa pullon mukaan suoraan valmistajalta.

4.3 Muut ihmisiin kohdistuvat ja yhteiskunnalliset vaikutukset

4.3.1 Vaikutukset hyvinvointiin ja terveyteen

Alkoholin käytön seuraukset voivat olla kertakäyttöön liittyviä akuutteja haittoja tai alkoholin jatkuvaan käyttöön liittyviä kroonisia haittoja. Terveyshaittojen lisäksi alkoholin käytöstä voi seurata myös erilaisia sosiaalisia ongelmia kuten lasten laiminlyöntiä, riitatilanteita sekä taloudellisia tai työelämän ongelmia. Runsas alkoholin käyttö voi johtaa psyykkiseen ja fyysiseen riippuvuuteen alkoholista.

Esityksen ei arvioida vaikuttavan alkoholin kokonaiskulutukseen tai alkoholin riski- ja humalakäyttöön Suomessa, joten esityksen vaikutukset suomalaisten hyvinvointiin ja terveyteen olisivat todennäköisesti vähäisiä. Pientuottajilta ostetut alkoholijuomat olisivat tyypillisesti korkeampi hintaisia erikoistuotteita. Hyvin harva kuluttaja ostaa pääasiallisesti kuluttamansa alkoholin suoraan valmistuspaikan yhteydessä toimivasta vähittäismyyntipaikasta.

4.3.2 Vaikutukset aluekehitykseen ja maaseutuun

Taulukoissa 4 ja 5 on esitetty alkoholijuomien valmistuslupien jakaantuminen maakunnittain ja Tilastokeskuksen kunnan kaupunkimaisuutta kuvaavan kuntaluokituksen mukaisesti. Yhdellä valmistuspaikalla voi olla valmistuslupa useampaan alkoholiryhmään, joten taulukossa yksi valmistuspaikka voi näkyä useassa solussa. Kuntaluokituksessa kunnat on jaettu taajamaväestön osuuden ja suurimman taajaman väkiluvun perusteella kaupunkimaisiin, taajaan asuttuihin sekä maaseutumaisiin kuntiin.

Esityksellä ei olisi merkittäviä vaikutuksia aluekehitykseen tai maaseutuun, mutta esityksen vaikutukset voisivat olla erilaisia alueiden tai maaseudun ja kaupunkialueiden välillä. Valtaosa alkoholijuomia valmistavista toimijoista sijoittuu kaupunkimaisiin kuntiin. Maakunnista alkoholijuomia valmistavia toimijoita on eniten kolmen väkiluvultaan suurimman maakunnan eli Uudenmaan, Pirkanmaan ja Varsinais-Suomen alueella. Seuraavaksi eniten alkoholijuomien valmistuslupia on Päijät-Hämeessä sekä Etelä-Pohjanmaalla. Väkiluvultaan suurista maakunnista Pohjois-Pohjanmaalla on suhteellisen vähän alkoholijuomia valmistavia toimijoita. Karkeasti voidaan sanoa, että alkoholijuomia valmistavat toimijat sijoittuvat pääosin Etelä- ja Keski-Suomeen, kun taas Pohjois-Suomessa on suhteellisen vähän alkoholijuomien valmistajia.

Toimijat, jotka valmistavat alkoholia tislaamalla sijoittuvat taulukon 4 perusteella muita juomaryhmiä useammin maaseutumaisiin kuntiin. Esityksen merkittävimmät vaikutukset kohdistuisivat juuri tislaamoihin, sillä tislaamoilla ei ole aikaisemmin ollut mahdollisuutta myydä valmistamia tuotteita kuluttajalle suoraan valmistuspaikalta. Lisäksi maaseudulla alkoholijuomien valmistuspaikoilla vierailevien asiakkaiden arvioidaan olevan useammin matkailijoita kuin kaupunkialueilla. Vaikka esitys lisäisi sekä kaupunkialueella että maaseudulla toimivien

alkoholijuomien valmistajien mahdollisuuksia matkailutoiminnan kehittämiseksi, voidaan arvioida, että maaseudulla matkailulla on keskimäärin suurempi merkitys alkoholijuomien valmistajien liiketoiminnalle. Näiltä osin esityksen voidaan nähdä tukevan myös maaseudun elinvoimaisuutta.

Taulukko 4. Alkoholijuomien valmistusluvut jaoteltuna myönnetyn valmistusluvan sijaintikunnan kaupunkimaisuutta kuvaavan muuttujan mukaisesti. Lähde: Alkoholielinkeinorekisteri, voimassa olevat alkoholiluvat. Tilanne 21.11.2025

	Alkoholijuoman valmistus sekoittamalla	Panimo	Pullottaminen	Hedelmäviinin ja siiderin valmistus	Tislaamo	Mikä tahansa alkoholijuoman valmistuslupa
Kaupunkimaiset kunnat	80	100	17	74	22	128
Taajaan asutut kunnat	30	20	2	26	11	41
Maaseutumaiset kunnat	28	23	2	22	17	43

Taulukko 5. Alkoholijuomien valmistusluvut maakunnittain. Lähde: Alkoholielinkeinorekisteri, voimassa olevat alkoholiluvat. Tilanne 21.11.2025.

	Alkoholijuoman valmistus sekoittamalla	Panimo	Pullottaminen	Hedelmäviinin ja siiderin valmistus	Tislaamo	Mikä tahansa alkoholijuoman valmistuslupa
Ahvenanmaa	5	3	0	6	1	7
Etelä-Karjala	1	1	1	1	1	3
Etelä-Pohjanmaa	10	7	1	6	4	12
Etelä-Savo	6	4	0	6	1	8
Kainuu	1	1	0	1	0	2
Kanta-Häme	6	7	0	7	2	8
Keski-Pohjanmaa	1	2	0	2	0	2

Keski-Suomi	3	6	0	2	2	7
Kymenlaakso	6	4	0	5	1	7
Lappi	5	5	1	4	3	7
Pirkanmaa	11	15	3	11	5	18
Pohjanmaa	4	5	0	4	1	9
Pohjois-Karjala	7	2	2	5	6	8
Pohjois-Pohjanmaa	3	5	1	1	1	6
Pohjois-Savo	9	8	3	8	1	10
Päijät-Häme	11	14	3	9	2	14
Satakunta	4	3	0	5	1	5
Uusimaa	30	38	4	24	11	53
Varsinais-Suomi	15	13	2	15	7	26

5 Esityksen EU-oikeudenmukaisuus

Arviointi SEUT 34 ja 36 artiklan kannalta

Lakia muutettaisiin siten, että nykyistä useammalla alkoholijuomien valmistajalla olisi oikeus myydä valmistamiaan enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä käymisteitse valmistettuja ja enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä muulla tavoin valmistettuja alkoholijuomia valmistuspaikalta suoraan kuluttajille. Esityksen myötä valmistajilla olisi oikeus myydä myös sellaisia tuotteita, jotka tähän mennessä ovat kuuluneet Alkon yksinoikeuden alaan.

EUT on arvioinut tilaviinipoikkeuksen EU-oikeudellista hyväksyttävyyttä ratkaisussa C-198/14 Visnapuu (ks. tarkemmin alaluku 2.1.2 *Alkoholilain mukaiset tilaviini- ja käsityöläisolutpoikkeukset oikeuskäytännössä*). Kyseisessä ratkaisussa EUT katsoi, että tuotantopaikkaan sidottu tilaviinipoikkeus on 34 artiklan mukainen tavaroiden vapaan liikkuvuuden rajoitus, mutta jätti kansallisen tuomioistuimen arvioitavaksi sen, voitiinko poikkeusta perustella 36 artiklan nojalla. EUT nosti merkitykselliseksi tilaviinipoikkeuksen sallittavuuden arvioinnin osalta sen, että toiminta oli rajallista, perinteistä ja käsiteollista. Vaikka EUT on aikaisemmassa ratkaisussaan ottanut kantaa tilaviinipoikkeuksen hyväksyttävyyden arviointiin, on huomionarvoista, että etämyynnin oikeustila on kyseisen ratkaisun antamisen jälkeen selkeytynyt ja muuttunut.

Tämän vuoksi kyseisen ratkaisun perustelut eivät täysin sovellu arvioitaessa nyt käsillä olevan esityksen arvioinnissa.

Eduskunnan käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä alkoholilain muuttamiseksi (HE 131/2025 vp) lakiin otettaisiin yksiselitteiset säännökset etämyynnistä. Ulkomaille sijoittautunut toimija saisi myydä Suomeen etämyynnin kautta enintään 80 tilavuusprosenttia alkoholia sisältäviä juomia. Etämyynti olisi sallittua sekä silloin, kun myyjä käyttää itsestään erillistä kuljettajaa että silloin, kun myyjä itse kuljettaa alkoholijuomat ostajalle. Näin ollen alkoholijuomien valmistajat, jotka haluavat myydä alkoholijuomiaan suomalaisille, voivat hyödyntää etämyyntimahdollisuutta. Ulkomaisilla toimijoilla olisi oikeus toimittaa alkoholijuoma asiakkaan haluamaan paikkaan ja siten ulkomaisilla toimijoilla on jopa paremmat mahdollisuudet myydä alkoholijuomia suomalaisille ostajille kuin Suomeen sijoittautuneilla toimijoilla. Lisäksi ulkomaille sijoittautuneet toimijat voivat myydä tuotteitaan suomalaisille kuluttajille Alkon kautta. Sääntely ei myöskään estä ulkomaisia toimijoita perustamasta tuotantoaan Suomeen ja myymästä tuotantoaan valmistuspaikalta. Ehdotettua sääntelyä ei siten voida pitää muista jäsenvaltioista peräisin olevien alkoholijuomien syrjintänä tai kotimaisen tuotannon välillisinä suosimisena.

Esityksen tarkoituksena ei ole luoda laajamittaista Alkon monopolin kanssa kilpailevaa vähittäismyyntikanavaa, vaan edistää alkoholijuomien valmistajien toimintaedellytyksiä ja lisätä matkailua ja turismia. Tämän vuoksi valmistajien ulosmyyntioikeus olisi sidottu niiden valmistuspaikan yhteyteen tai välittömään läheisyyteen eikä alkoholijuoman valmistajilla olisi kotiin-kuljetusoikeutta yli 5,5/8,0 prosentin vahvuisille juomille. Asiakkaiden tulisi siis käydä paikan päällä valmistuspaikassa, mikäli he haluaisivat ostaa valmistajilta poikkeuksen piiriin kuuluvaa alkoholijuomaa. Edellytyksenä monopolin alaisten tuotteiden myynnille olisi lisäksi se, että tyypillinen osa tuotannosta olisi tapahtunut valmistuspaikassa. Tällä edellytyksellä varmistettaisiin se, että kyse olisi aidosti valmistustyötä vaativasta toimenpiteestä, eikä esimerkiksi pelkästä alkoholijuoman pullottamisesta. Tämän vuoksi myytävät tuotteet olisivat myös tyypillisesti kalliimpia erikoistuotteita eivätkä lähtökohtaisesti kilpailisi hinnassa rajat ylittävissä etämyynissä tai Alkosta myytävien tuotteiden kanssa. Alkoholijuomien valmistuslupia on Suomessa voimassa 215 kappaletta (tilanne 28.4.2025). Koska valmistuslupan haltijoita on rajallinen määrä Suomessa ja laajennettu vähittäismyyntioikeus koskisi vain valmistuspaikoilla valmistettuja alkoholijuomia, olisi valmistuspaikoilta myytävän yli 5,5/8,0 prosentin vahvuisen alkoholin osuus kokonaisyntymisestä todennäköisesti hyvin pieni. Esityksellä ei myöskään ole arvioitu olevan suurta vaikutusta Alkon myyntimääriin eikä sillä oleteta olevan vaikutusta alkoholin kokonaiskulutukseen. Alkoholijuomien valmistajille myönnettävä ulosmyyntioikeus olisi oikeasuhtainen ja kansanterveyden näkökulmasta perusteltu, sillä Alko säilyisi edelleen pääasiallisena vähittäismyyntikanavana, minkä tarkoituksena olisi vähentää alkoholin kulutusta ja siitä aiheutuvia haittoja.

Arviointi SEUT 37 artiklan kannalta

SEUT 37 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on mukautettava kaupallisia valtion monopoleja niin, että tavaroiden hankintaa tai myyntiä koskevissa ehdoissa ei syrjitä jäsenvaltioiden kansalaisia. Lähtökohtaisesti 37 artiklan sananmuoto edellyttää ainoastaan sitä, että monopolien toiminta ei saa syrjiä muiden maiden kansalaisia eikä artiklassa suoraan oteta kantaa siihen, millä perustein itse monopolia voidaan ylläpitää. Toisaalta monopolit ovat aina merkittäviä poikkeuksia EU-oikeuden näkökulmasta, jossa lähtökohtana on tavaroiden vapaa liikkuvuus. Kun Suomi liittyi EU:hun, luovuttiin samalla muista alkoholiin liittyvistä monopoleista paitsi vähittäismyyntimonopolista. Vähittäismyyntimonopolia perusteltiin nimenomaan kansanterveyssyillä. EU:n tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella voidaan pitää sinänsä selvänä, että jäsenvaltiot voivat pyrkiä alkoholin terveydellisten ja muiden yhteiskunnallisten haittojen torjumiseen

rajoittamalla alkoholin saatavuutta ja myöntämällä yksinoikeuksia. Rajoitusten on kuitenkin oltava syrjimättömiä ja oikeasuhteisia. Niiden on myös oltava omiaan takaamaan tavoitellun päämäärän saavuttaminen, eivätkä ne saa rajoittavuudeltaan ylittää sitä, mikä on välttämätöntä. Asetettuihin tavoitteisiin tulisi pyrkiä johdonmukaisella ja järjestelmällisellä tavalla. Mikäli monopolin ala kutistuisi niin paljon, että se ei enää uskottavasti suojaisi kansanterveyttä, voisi olla mahdollista, että monopolin oikeutus haastettaisiin EU-oikeuden vastaisena.

Esityksen myötä Alkon monopoli kutistuu, kun valmistajat voisivat myydä Suomessa enintään 80 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä juomia Alkon vähittäismyyntin rinnalla. Tämän vuoksi arvioitavaksi tulee, voidaanko monopolia pitää monopoliin tehtyjen poikkeusten ja tosiasiallisen kehityksen vuoksi EU-oikeuden tarkoittamana monopolina. Merkityksellistä arvioinnissa on se, onko monopoliin tehtävä poikkeus sellainen, että monopolilla on edelleen uskottava kansanterveydellinen peruste. Esityksen tarkoituksena ei ole luoda laajamittaista vähittäismyyntikanavaa Alkon rinnalle, vaan valmistusluvanhaltijoiden oikeus myydä omia tuotteitaan poikkeaa monin tavoin tavanomaisesta vähittäismyyntistä. Kyse on rajatusta poikkeuksesta, joka koskee vain valmistuspaikalla tapahtuvaa myyntiä ja kyseisessä valmistuspaikassa valmistettuja tuotteita. Vähittäismyyntioikeus yli 5,5/8,0 prosentin vahvuisten juomien myyntiin olisi vain sellaisilla valmistajilla, joiden vuosituotantomäärä ei ylittäisi 100 000 litraa alkoholijuomia puhtaaksi alkoholiksi muutettuna. Poikkeus olisi siten rajattu koskemaan kooltaan pienempiä toimijoita. Koska valmistajat voisivat myydä vain kyseisessä valmistuspaikassa itse valmistamiaan alkoholijuomia, valikoima ei olisi vastaava kuin Alkossa, vaan huomattavasti suppeampi. Edellytyksenä alkoholijuomien myyntiin olisi, että tyyppillinen osa tuotannosta olisi tapahtunut valmistuspaikalla. Tällä varmistettaisiin se, että valmistuspaikoilta tapahtuva myynti pysyy hyvin rajallisena eikä kyse olisi valmistuspaikoilta myytävistä halpahintaisista tuotteista. Valmistuspaikat olisivatkin sellaisia, jonne asiakkaat lähtökohtaisesti tulisivat matkailuelämyksen takia, eivätkä vähittäismyyntin vuoksi. Lisäksi valmistusluvanhaltijoiden määrä on rajallinen eikä esityksen oleteta lisäävän alkoholijuomien valmistajien määrää ainakaan merkittävässä määrin.

Tavanomainen vähittäismyynti tapahtuisi edelleen Alkosta, ja todennäköisesti vain hyvin pieni osuus kaikista yli 5,5/8,0 prosenttisista alkoholijuomista myytäisiin valmistuspaikoilta. Vuonna 2024 alkoholijuomien valmistuspaikan yhteyteen myönnettyissä vähittäismyyntipaikoissa myytiin noin 770 000 litraa alkoholijuomia. Tämä on vain noin 0,1 prosenttia alkoholijuomien kokonaismyyntistä Suomessa. Vaikka esitys lisäisi jossakin määrin vähittäismyyntipaikkoja ja laajentaisi niiden myyntivalikoimaa, olisi valmistuspaikoilta myytävän alkoholin osuus kokonaismyyntistä jatkossakin oletettavasti hyvin pieni. Monopolin avulla voitaisiin jatkossakin kontrolloida tehokkaasti yli 5,5/8,0 prosentin vahvuisten alkoholijuomien myyntiä ja saatavuutta ja näin turvata kansanterveyttä. Alkolla olisi siten jatkossakin kansanterveydellinen peruste olemassaololleen.

6 Muut toteuttamisvaihtoehdot

6.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Valmistelussa harkittiin vaihtoehtoa, jossa ulosmyyntioikeus olisi rajoitettu koskemaan tietyn tyyppisiä alkoholijuomia tuottavia valmistajia. Sääntelymallissa olisi pitäydytty voimassa olevan lain mukaisessa määrittelyssä siten, että ulosmyyntioikeus olisi koskenut tilaviiniä ja käsi-työläisolutta. Lisäksi ulosmyyntioikeus olisi ulotettu koskemaan tislattuja alkoholijuomia. Eri juomalajeille olisi myös asetettu omat vuosituotantorajansa. Edellä kuvattu vaihtoehto olisi ollut rajoitetumpi kuin valittu sääntelymalli, ja siten sillä olisi ollut valittua mallia pienemmät

vaikutukset Alkon monopolin alaan. Sääntelymalli olisi kuitenkin rajannut osan alkoholijuoman valmistajista poikkeuksen piiristä eikä se olisi edistänyt alkoholijuomien valmistajien toimintaedellytyksiä ja matkailuelinkeinoa yhtä paljon. Lisäksi eri juomalajeihin perustuvat rajoitukset tai oikeudet olisi hankalammin hahmotettava kokonaisuus kuin yhtenäinen kaikkia alkoholijuomia koskeva malli.

Valmistelussa harkittiin myös vaihtoehtoa, jossa ulosmyyntioikeus koskisi kaikkia toimijoita riippumatta niiden vuosituotantomäärästä. Ulosmyyntioikeus koskisi tässä vaihtoehdossa kaikenkokoisia toimijoita. Valmistelussa tunnistettiin, että tämä vaihtoehto kohtelisi kotimaisia valmistajia yhdenvertaisemmin kuin valittu sääntelymalli. Alkoholijuomien valmistajat eivät olisi erilaisessa asemassa sen perusteella, minkä verran ne tuottavat alkoholijuomia vuosittain. Kun vuosituotantoa ei rajoitettaisi, ei toimijoille myöskään muodostuisi kasvun esteitä. Valmistelussa kuitenkin arvioitiin, että ulosmyyntioikeuden rajaamisella suhteellisen pieniin toimijoihin turvattaisiin paremmin sitä, ettei toiminnasta muodostuisi Alkon monopolin kanssa kilpailevaa vähittäismyyntikanavaa. Esityksen tarkoituksena olisi tukea erityisesti pienempien toimijoiden toimintaedellytyksiä ja valmistuspaikoille suuntautuvaa matkailua, kuitenkin siten, että Alkolla olisi jatkossakin monopoliasema. Tämän vuoksi valmistelussa ei päädytty edellä kuvattuun vaihtoehtoon.

Valmistelussa harkittiin vaihtoehtoa, jossa pientuottajille mahdollistettaisiin myös alkoholijuomien kotiinkuljetus. Vaihtoehtoa harkittiin, koska hallitusohjelmakirjauksen mukaan maan sisäisessä toimitusmyynnissä noudatetaan käsityöläispanimo-, pienpanimo- ja tilaviinipoikkeukset huomioiden voimassa olevia kotimaan vähittäismyynnin vahvuusrajoja. Esityksen tarkoituksena olisi edistää pienempien alkoholijuomavalmistajien toimintaedellytyksiä ja matkailua valmistuspaikoille siten, ettei samalla luotaisi Alkon vähittäismyyntimonopolin kanssa kilpailevaa myyntikanavaa. Valmistelussa arvioitiin, että olennaisinta tavoitteiden saavuttamisen kannalta olisi, että valmistuspaikalla käyvillä vierailijoilla olisi mahdollisuus halutessaan ostaa mukaansa valmistajan tuotteita. Vaikka alkoholijuomien toimitus edistäisi pientuottajien asemaa, olisi tällä suurempi vaikutus Alkon asemaan. Pienemmillä tuottajilla on lisäksi mahdollisuus saada tuotteensa ilmoituksenvaraisesti ja ilman kustannuksia Alkon valikoimiin. Kaikilla alkoholijuomien valmistajilla olisi myös oikeus toimittaa enintään 5,5/8,0 % vahvuisia alkoholijuomia asiakkaille. Tämän vuoksi päädyttiin siihen, että ulosmyyntioikeus monopolin alaan kuuluville alkoholijuomille olisi sidottu valmistuspaikkaan.

6.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Islanti

Islannissa sallittiin vuonna 2022 toteutetulla lakimuutoksella enintään 500 000 litraa vuodessa alkoholijuomia valmistaville pientuottajille valmistamiensa enintään 12 prosenttisten alkoholijuomien myynti tilamyyntiluvalla ulos valmistuspaikalta. Mikäli valmistajan vuosituotanto on alle 100 000 litraa alkoholijuomia vuodessa, tilamyynti on sallittua myös yli 12 prosenttisten alkoholijuomien osalta. Pientuottajilta ostettujen alkoholijuomien kotiinkuljetus ei ole sallittua.

Norja

Norjassa tuottajatilat voivat myydä valmistamiaan 4,7–22 prosenttisia alkoholijuomia omista valmistuspaikkojen yhteydessä sijaitsevista tilamyymälöistään vuositasolla 15 000 litraan asti. Norjassa tilojen ulosmyyntioikeus on siis rajoitettu vuosituotannon sijaan vuosittaisen myyntimäärän perusteella. Ulosmyynti on sallittu muille käymisteitse valmistetuille juomille kuin

oluelle ja rypäleviinille. Tilamyyntilupa koskee ainoastaan ETA-sopimuksen ulkopuolisia tuotteita, kuten siideriä, hunajaviiniä ja päärynäviiniä. Tilamyyntiluvalla ulos myytävien tuotteiden kotiinkuljetus ei ole sallittua. Norjassa on käynnissä parlamentin tilaama selvitystyö tilamyynnin laajentamisesta muun muassa oluisiin, rypäleviin ja väkeviin alkoholijuomiin.

Ruotsi

Ruotsissa tuli voimaan kesällä 2025 määräaikainen laki Ruotsin alkoholilain muuttamisesta (*lag 2025:299*), jossa tilamyynti mahdollistettiin esimerkiksi väkevien alkoholijuomien, viinin ja oluen valmistajille. Tilamyyntilupa kattaa kaikki alkoholijuomat, mutta vuosituotantorajat on määritelty juomaryhmittäin. Luvanhaltija on oikeutettu tilamyyntiin vain yhdessä myyntipisteessä. Tilamyynnin tulee tapahtua valmistuspaikalla, eli kotiinkuljetus ei ole mahdollista Ruotsin tilamyynnissä.

Ruotsissa väkevien alkoholijuomien ulosmyynti tilamyyntiluvalla on mahdollista sellaisille valmistajille, jotka tuottavat enintään 75 000 litraa väkeviä alkoholijuomia vuodessa. Muiden juomalajien osalta laissa säädetty tuotantomäärärajat ovat käymisteitse valmistettujen, enintään 10 prosenttisten alkoholijuomien osalta enintään 400 000 litraa ja käymisteitse valmistettujen, yli 10 prosenttisten alkoholijuomien osalta enintään 200 000 litraa vuodessa. Valmistaja voi yhdellä tilamyyntiluvalla myydä kaikkia edellä mainittuja valmistamia alkoholijuomia. Valmistajan on kuitenkin oltava itsenäinen, eli oikeudellisesti ja taloudellisesti riippumaton muista alkoholijuomien valmistajista, ja se ei saa harjoittaa lisenssivalmistusta. Ruotsissa tilamyynti kattaa myös rypäleistä valmistetun viinin. Viinintuottajien osalta vaaditaan kuitenkin erikseen, että viini on valmistettava yksinomaan omilta viljelmiltä peräisin olevista rypäleistä.

Kuluttajan tulee osallistua maksulliselle vierailulle tuotantopaikalla ennen alkoholin ostamista. Vierailun on pidettävä sisällään tiedottava osio, vierailulla on oltava tietty kesto ja vierailun on oltava maksullinen. Vierailun järjestämisen yhteydessä luvanhaltijan on annettava tietoa alkoholin haitallisista vaikutuksista. Lisäksi ulos myytävien alkoholijuomien myyntimääriä asiakasta kohden on rajoitettu. Yksittäiselle kuluttajalle saa myydä yhden vierailun aikana 0,7 litraa väkevää alkoholijuomaa, kolme litraa viiniä, kolme litraa vahvaa olutta ja kolme litraa muita käymisteitse valmistettuja alkoholijuomia.

Lakimuutos tuli Ruotsissa voimaan 1.6.2025, ja tilamyyntilupia oli marraskuuhun 2025 mennessä myönnetty 132 kappaletta. Alustavien havaintojen mukaan tilamyyntilupien alueellisessa jakautumisessa on suuria eroja. Tilamyyntilupia on myönnetty toistaiseksi eniten Gotlannissa ja Skånessa. Tilamyynti ei ole kuitenkaan alustavien tietojen perusteella noussut merkittäväksi myyntikanavaksi. Lakimuutosten vaikutuksista ei ole vielä tehty virallisia selvityksiä.

7 Lausuntopalaute

Luonnos hallituksen esitykseksi julkaistiin xx sähköisessä lausuntopalvelussa. Lausuntopalvelussa julkaistiin myös ruotsinkielinen tiivistelmä esitysluonnoksesta. Lausunnon antoivat..

8 Säännöskohtaiset perustelut

3 §. Määritelmät. Pykälän 1 momentin 14 kohta ja 15 kohta kumottaisiin tarpeettomina. Ehdotettavassa 17 §:n 2 momentissa säädettäisiin jatkossa yhdestä yleisestä alkoholijuomien

pientuottajia koskevasta vähittäismyyntipoikkeuksesta, joten tilaviinin ja käsityöläisöluen määritelmiä ei tarvittaisi jatkossa.

Myös pykälän 3 *momentti* kumottaisiin tarpeettomana tilaviinin ja käsityöläisöluen määritelmistä luopumisen myötä.

17 §. Alkoholijuomien vähittäismyyntilupa ja sen myöntämisen edellytykset. Pykälän 1 *momentin* 4 kohtaa muutettaisiin siten, että kohdan mukainen alkoholijuomien valmistajalle myönnettävä vähittäismyyntilupa voitaisiin myöntää jatkossa myös valmistuspaikan välittömään läheisyyteen. Voimassa olevan lain mukaan kyseinen valmistusluvan haltijan vähittäismyyntilupa voidaan myöntää vain valmistuspaikan yhteyteen, mutta voimassa olevan lain 17 §:n 2 *momentin* mukainen tilaviinin ja käsityöläisöluen vähittäismyyntilupa on voitu myöntää myös valmistuspaikan välittömään läheisyyteen. Välittömän läheisyyden täyttymistä arvioitaisiin vastaavasti kuin tähänkin saakka. Koska valmistuspaikat ja niiden ympäristöt ovat erilaisia, asianmukaisen vähittäismyyntipaikan sijainti suhteessa valmistuspaikkaan edellyttäisi tapauskohtaista arviointia. Olennaista olisi tarkastella myymälän sijaintia suhteessa valmistuspaikkaan siitä näkökulmasta, minkä tyyppisen toiminnan yhteyteen tai sen välittömään läheisyyteen vähittäismyyntipaikka ensisijaisesti sijoittuisi. Kaupunkiympäristössä ja varsinkin taajamissa välittömän läheisyyden käsite olisi lähtökohtaisesti suppeampi kuin maaseutu ympäristössä. Kaupunkiolosuhteissa voitaisiin lähtökohtaolettamana pitää, että vähittäismyyntipaikka sijaitisi samassa rakennuksessa tai samassa pihapiirissä. Maaseudulla etäisyys saattaisi olla hieman suurempi edellyttäen kuitenkin, että vähittäismyyntipaikka kuuluisi selvästi samaan kokonaisuuteen valmistuspaikan kanssa. Mikäli valmistaja myös itse kasvattaisi alkoholijuomaan vaadittavia raaka-aineita valmistuspaikan yhteydessä, voisi vähittäismyyntipaikka sijaita viljelysten vieressä. Lähtökohtaisesti vähittäismyyntipaikka voisi kuitenkin sijaita enintään joidenkin satojen metrien päässä valmistuspaikasta.

Pykälän 2 *momentti* muutettaisiin kokonaan. Esityksen 3 §:ssä olisi luovuttu erillisistä tilaviinin ja käsityöläisöluen määritelmistä, minkä vuoksi muutettavassa momentissakaan ei jatkossa säänneltäisi erikseen tilaviiniä tai käsityöläisölutä koskevasta vähittäismyyntiluvasta. Sen sijaan sääntelyä muutettaisiin siten, että siinä säänneltäisiin paikallisia pientuottajia koskevasta vähittäismyyntioikeudesta siltä osin kuin kyse olisi käymisteitse valmistetuista enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävistä ja muulla tavoin valmistetuista enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävistä alkoholijuomista.

Momentin mukaan 1 *momentin* 4 kohdassa tarkoitettu valmistusluvan haltija, jonka vuosituo-
tanto ei ylitä 100 000 litraa alkoholijuomia puhtaaksi alkoholiksi muutettuna, saisi lisäksi myydä kyseisessä valmistuspaikassa käymisteitse valmistamiaan enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä ja muulla tavoin valmistamiaan enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia kalenterivuoden aikana enintään 25 000 litraa puhtaaksi alkoholiksi muutettuna. Edellytyksenä olisi, että tyyppillinen osa tuotannosta tapahtuu valmistuspaikassa. Tyyppillisenä osana tuotantoa ei pidettäisi alkoholijuomien sekoittamista, laimentamista, suodattamista tai muuta vastaavaa yksinkertaisempaa käsittelyä. Alkoholijuomien valmistaja saisi harjoittaa käymisteitse valmistettujen enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien ja muulla tavoin valmistettujen enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyyntiä vain yhdessä muista alkoholijuomien valmistuspaikoista fyysisesti erillään sijaitsevassa valmistuspaikassa.

Voimassa olevassa laissa tilaviinin ja käsityöläisöluen määritelmissä on tyhjentävästi määritelty ainesosat, joista kyseisiä alkoholijuomia voidaan valmistaa. Tämä on rajoittanut niiden tuotteiden myyntiä, joita valmistuspaikoilta on voinut myydä. Esimerkiksi tilaviiniä ei ole saanut valmistaa viinirypäleistä. Jatkossa valmistuspaikoilta voitaisiin myydä kaikentyyppisiä

alkoholijuomia riippumatta siitä, mistä ainesosista tai minkä vahvuisista alkoholijuomista olisi kyse. Valmistuspaikalta tapahtuvaan vähittäismyyntiin asetettaisiin kuitenkin eräitä edellytyksiä, joilla varmistuttaisiin siitä, että vähittäismyynti säilyisi rajallisena eikä toiminnasta muodostuisi laajamittaista kilpailevaa vähittäismyyntikanavaa Alkon monopolille.

Vähittäismyyntioikeus olisi rajattu koskemaan toimijoita, joiden koko vuosituotanto olisi enintään 100 000 litraa alkoholijuomia puhtaaksi alkoholiksi muutettuna. Esityksen tarkoituksena olisi tukea kooltaan pienempiä, käsityöläismäisesti alkoholijuomia valmistavia toimijoita. Vuosituotantomäärä määriteltäisiin puhtaana alkoholina, sillä tämä olisi yhdenvertainen tapa säännellä tuotantomääriä. Valmiiden alkoholijuomien sallittu litramääräinen enimmäisraja riippuisi siitä, miten vahvoja alkoholijuomia valmistaja tuottaisi. Valittu litramäärä tarkoittaisi sitä, että esimerkiksi pelkästään 12 % vahvuista alkoholijuomaa voitaisiin valmistaa noin 833 333 litraa vuodessa, pelkästään 15 % vahvuista alkoholijuomaa 666 667 litraa vuodessa ja pelkästään 40 % vahvuista alkoholijuomaa 250 000 litraa vuodessa. Valmistaja voisi myös valmistaa erivahvuisia alkoholijuomia, jolloin eri tuotantomäärät tulisi laskea yhteen.

Sen lisäksi, että valmistajan vuosituotanto olisi rajattu tietyn suuruiseksi, rajattaisiin myös kalenterivuoden aikana ulosmyytävän alkoholijuoman määrää siltä osin kuin alkoholijuoman alkoholipitoisuus ylittäisi 5,5/8,0 tilavuusprosenttia. Ulosmyytävä alkoholijuoman määrän rajoitus koskisi siten vahvuudeltaan Alkon monopolin piiriin kuuluvia juomia. Valmistaja saisi myydä käymisteitse valmistamiaan vähittäismyyntipoikkeuksen piiriin kuuluvia alkoholijuomia kalenterivuodessa enintään 25 000 litraa puhtaaksi alkoholijuomaksi muutettuna. Asettamalla yläraja ulosmyytävän alkoholin määrälle varmistettaisiin, että valmistuspaikalta myytävän alkoholin määrä pysyisi rajallisena. Valittu litramäärä, 25 000 litraa puhdasta alkoholia, olisi alhaisempi määrä kuin yhden Alkon myymälän keskimääräinen vuosimyynti. Keskimääräinen Alkon myymälän vuosimyynti on noin 30 000 litraa puhdasta alkoholia. Ulosmyytävien alkoholijuomien suurin sallittu litramäärä riippuisi siitä, miten vahvaa alkoholijuomaa valmistaja myisi. Esimerkiksi pelkästään 12 % vahvuista alkoholijuomaa voitaisiin myydä kalenterivuoden aikana noin 208 000 litraa, pelkästään 15 % vahvuista alkoholijuomaa noin 166 000 litraa ja pelkästään 40 % vahvuista alkoholijuomaa 62 500 litraa.

Momentin mukaan edellytyksenä vähittäismyyntioikeudelle olisi, että tyypillinen osa tuotannosta tapahtuisi valmistuspaikassa. Tyypillisenä osana tuotantoa ei pidettäisi alkoholijuomien sekoittamista, laimentamista, suodattamista tai muuta vastaavaa yksinkertaisempaa käsittelyä. Edellyttämällä sitä, että tyypillinen osa tuotannosta tapahtuisi valmistuspaikassa, ehkäistäisiin epäterveen kilpailun muodostumista alalle. Esityksellä olisi tarkoitus tukea käsityöläismäisesti alkoholijuomia valmistavia tuottajia, joiden vähittäismyyntissä olisi tyypillisesti kyse korkeampihintaisista laatutuotteista. Valmistuspaikoilta tapahtuva vähittäismyynti olisi ensisijaisesti matkailuun liittyvää ja muodostaisi vain rajatun myyntikanavan alkoholijuomille. Alkoholijuoman valmistuslupa on kuitenkin mahdollista saada yksinkertaisempaankin toimintaan, jossa esimerkiksi muualta tullutta alkoholijuomaa ainoastaan pullotetaan tai sekoitetaan valmistuspaikalla. Tämän vuoksi olisi tarpeellista asettaa vaatimuksia valmistuspaikalla tehtävälle tuotannolle silloin, kun valmistajalla olisi oikeus myydä yli 5,5/8,0 prosentin vahvuisia alkoholijuomia valmistuspaikalta.

Tyypillisenä osana tuotantoa pidettäisiin käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien osalta sitä, että käyminen tapahtuisi valmistuspaikalta. Voimassa olevassa laissa on tähänkin saakka edellytetty tilaviinin ja käsityöläisluen osalta sitä, että käymisen on tullut tapahtua valmistuspaikalla. Muutoin kuin käymisteitse valmistettujen juomien osalta edellytettäisiin puolestaan lähtökohtaisesti sitä, että alkoholijuoman tislauksen tulisi tapahtua valmistuspaikassa. Tämä vaatimus koskisi esimerkiksi vodkan, viskin ja rommin valmistusta. Eri alkoholijuomalajien tyypilliset valmistusprosessit voivat poiketa toisistaan, ja siksi joidenkin juomalajien osalta

voitaisiin hyödyntää myös jo valmiiksi tislattua alkoholia. Esimerkiksi ginin osalta riittävää olisi, että toinen tislauksen (mausteiden lisäys) olisi tehty tuotantopaikalla. Lisäksi maustetun viinan (mukaan lukien tilalikköörin) osalta puolestaan riittävää olisi, että tislauksen tai maserointi tapahtuisi valmistuspaikalla. Olennaista olisi siis se, miten alkoholipohjan jatkojalostus olisi toteutettu. Vaikka ginin ja tilalikköörin valmistuksessa voitaisiin hyödyntää muualta saatua alkoholipohjaa, tulisi prosessiin kuulua enemmän käsityötä vaativia vaiheita kuin esimerkiksi pelkästään mausteiden sekoittaminen viinapohjaan. Niin sanottujen sekoitettujen juomien, kuten hard seltzerien, osalta sen sijaan edellytettäisiin, että alkoholipohjan tuotanto sekä itse juomaseoksen valmistus tapahtuu tuotantopaikalla.

Toisin kuin tällä hetkellä tilaviinien ja käsityöläisluvan vähittäismyyntiluvan haltijoilta, jatkossa pientuottajilta ei edellytettäisi oikeudellista ja taloudellista riippumattomuutta. Alkoholijuoman valmistaja saisi kuitenkin harjoittaa yli 5,5/8,0 % vahvuisten alkoholijuomien vähittäismyyntiä vain yhdessä muista alkoholijuomien valmistuspaikoista fyysisesti erillisessä valmistuspaikassa. Ulosmyyntioikeuden rajaamisella yhteen valmistajan valmistuspaikkaan pyritäisiin siihen, että ulosmyyntiä harjoitettaisiin jatkossakin rajatusta määrästä valmistuspaikkoja. Jos toimijalla olisi useampi valmistuspaikka, toimija saisi itse päättää, miltä valmistuspaikalta ulosmyyntiä harjoitettaisiin. Lisäksi valmistuspaikalta edellytettäisiin sitä, että se olisi fyysisesti erillään muista alkoholijuomien valmistuspaikoista. Valmistuspaikan tulisi siten olla selkeästi itsenäinen toiminnallinen kokonaisuutensa eikä samoissa tuotantotiloissa voisi olla useampia toimijoita. Edellä mainituilla rajoituksilla turvattaisiin sitä, että Alkon monopolin tehtävä poikkeus pysyisi rajattuna eikä valmistuspaikoilta tapahtuva myynti ei muodostaisi laajamittaista kilpailevaa vähittäismyyntikanavaa Alkon monopolille. Kuten nykyäänkin, alkoholijuomien valmistajat voisivat kuitenkin aina hakea vähittäismyyntiluvan käymis- teitse valmistettujen enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien ja muulla tavoin valmistettujen enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien myyntiin kaikille valmistuspaikoilleen.

Yli 5,5/8,0 prosentin vahvuisten alkoholijuomien vähittäismyyntiin ei haettaisi erillistä vähittäismyyntilupaa, vaan se sisältyisi 1 momentin 4 kohdan mukaiseen valmistajan vähittäismyyntilupaan, mikäli säädetyt edellytykset täyttyisivät. Alkoholijuoman valmistajan tulee voimassa olevan lain 8 §:n perusteella lupaa hakiessaan toimittaa tarpeellinen selvitys toiminnasta. Luvanhakijan tulisi siten vähittäismyyntilupaa hakiessaan ilmoittaa, aikoisiko luvanhakija harjoittaa myös vahvempien alkoholijuomien myyntiä ja toimittaa tätä koskevat tarpeelliset selvitykset. Lupaviranomainen arvioisi lupaa myöntäessä myös sen, täyttäisikö luvanhakija edellytykset vahvempien alkoholijuomien vähittäismyyntiin. Mikäli valmistaja olisi harjoittanut valmistuspaikalta aikaisemmin enintään 5,5/8,0 prosentin vahvuisia juomia, mutta haluaisi jatkossa harjoittaa vahvempia alkoholijuomien vähittäismyyntiä, sovellettaisiin voimassa olevan lain 11 §:ää muutosten ilmoittamisesta. Sen mukaan jos luvanhaltija päättää muuttaa toimintansa luonnetta tai laajuutta oleellisesti siten, että myönnetty lupa ei enää kata muutunutta toimintaa, luvanhaltijan tulee hakea luvan muuttamista ennen muutoksen toteuttamista.

Pykälän 3 momenttia muutettaisiin siten, että siitä poistettaisiin viittaus 2 momentissa tarkoitettuun lupaan. Säännöksessä viitattaisiin jatkossa 1 momentissa tarkoitettuun lupaan, jonka myöntämisen edellytyksenä olisi lisäksi, että hakija on laatinut lain 56 §:ssä tarkoitetun oma-
valvontasuunnitelman. Muutos olisi tarpeen, sillä ehdotettavassa 2 momentissa ei säädettäisi omasta erillisestä vähittäismyyntiluvasta, vaan kyse olisi 1 momentin 4 kohdan mukaiseen vähittäismyyntilupaan liittyvästä laajennetusta ulosmyyntioikeudesta, jonka edellytyksistä säädettäisiin ehdotettavassa 2 momentissa.

9 Lakia alemman asteinen sääntely

Alkoholilain nojalla annettuja valtioneuvoston asetusta alkoholilain täytäntöönpanosta (151/2018) ja sosiaali- ja terveysministeriön asetusta alkoholilain valvonnasta (158/2018) muutettaisiin vastaamaan lain uutta sääntelyä.

10 Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Ehdotetaan, että laki tulisi voimaan xx .

Lakiin lisättäisiin käsityöläisluen ja tilaviinin valmistajia koskeva siirtymäsäännös. Sen mukaan tilaviinin ja käsityöläisluen vähittäismyyntilupa katsottaisiin lain voimaan tullessa 17 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaiseksi valmistusluvanhaltijan vähittäismyyntiluvaksi. Käsityöläisluen ja tilaviinin valmistajien ei siis tarvitsisi lain voimaantullessa hakea uutta lupaa, vaan aikaisemmin myönnetty lupa mahdollistaisi aikaisemman toiminnan jatkamisen.

11 Toimeenpano ja seuranta

Uudistuksen taloudellisia sekä sosiaali- ja terveysvaikutuksia seurataan yhteistyössä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Lupa- ja valvontaviraston kanssa.

12 Suhde muihin esityksiin

Hallitus antoi esityksen eduskunnalle alkoholilain muuttamisesta (HE 131/2025 vp) 25.9.2025. Esitys koskee alkoholijuoman toimittamista, rajat ylittävää etämyyntiä ja markkinointia. Osana kyseistä hallituksen esitystä on tarkoitus ehdottaa muutoksia myös alkoholilain 17 §:ään, jota muutettaisiin myös tässä esityksessä. Tämä olisi huomioitava tämän hallituksen esityksen eduskuntakäsittelyssä.

13 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

13.1 Yleistä

13.2 Oikeus työhön ja elinkeinovapaus

Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Elinkeinovapaus sisältyy myös EU:n perusoikeuskirjaan, jonka 16 artiklan mukaan elinkeinovapaus tunnustetaan unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti. Perusoikeuskirjan 15 artiklassa on turvattu oikeus harjoittaa vapaasti valitsemaansa tai hyväksymäänsä ammattia.

Perusoikeuskirjan 52 artiklan mukaan siinä tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien käyttämistä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla sekä kyseisten oikeuksien ja vapauksien keskeistä sisältöä kunnioittaen. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti rajoituksia voidaan säätää ainoastaan, jos ne ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia. EU:n oikeuden soveltamisalalla oleva kansallinen laki ei saa olla ristiriidassa EU:n perusoikeuskirjan määräysten kanssa. Lainvalmistelussa on näin ollen otettava EU:n perusoikeudet huomioon siltä osin kuin asian, josta valmistellaan kansallista lainsäädäntöä, voidaan katsoa kuuluvan EU:n oikeuden soveltamisalan piiriin. Esimerkiksi tapauksessa C-198/14 Visnapuu EU:n tuomioistuimien tutki ja sovelsi nimenomaan alkoholilaisissa säädettyjä vähittäismyyntiin lupajärjestelmää ja Alkon yksinoikeutta koskevia säännöksiä.

Perustuslakivaliokunta on käytännössään pitänyt elinkeinovapautta pääsääntönä, mutta se on pitänyt alkoholiin liittyvän elinkeinonharjoittamisen eri muotojen luvanvaraistamista hyväksyttävänä muun muassa alkoholin käyttöön liittyvien terveyshaittojen pienentämiseksi ja sen käytöstä aiheutuvien sosiaalisten haittojen vähentämiseksi. Sama koskee myös yksinoikeutta koskevaa sääntelyä (ks. PeVL 48/2017 vp). Esityksessä ehdotettava alkoholijuomien tuottajien ulosmyyntioikeuden laajentaminen kytkeytyisi voimassa olevan lain 17 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaiseen alkoholijuomien valmistajalle myönnettävään vähittäismyyntilupaun. Vähittäismyynti olisi siis jatkossakin luvanvaraista toimintaa, vaikka kyseessä ei olisi sinänsä uusi lupatyyppi. Toiminnan luvanvaraisuuden voidaan katsoa muodostavan sinänsä poikkeuksen pääsääntönä olevaan elinkeinovapauteen. Lakiehdotus tosiasiallisesti kuitenkin laajentaisi elinkeinovapautta purkamalla alkoholielinkeinotoiminnan rajoituksia, sillä lakiehdotuksen mukaan jatkossa nykyistä useammat alkoholijuomien valmistajat voisivat myydä käymisteitse valmistamiaan enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä ja muulla tavoin valmistamiaan enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia valmistuspaikalta suoraan asiakkaille. Ehdotettava sääntely siis laajentaisi osin elinkeinonharjoittamisen oikeutta ja toisaalta myös oikeutta työhön, sillä se mahdollistaisi uudenlaisia alkoholijuomien myyntikanavia, kuten väkevien alkoholijuomien ulosmyyntioikeuden niiden valmistajille. Valmistuspaikalta tapahtuva ulosmyynti edellyttäisi kuitenkin vähittäismyyntilupaa toiminnan asianmukaisuuden ja tehokkaan viranomaisvalvonnan varmistamiseksi. Perustuslakivaliokunta on alkoholilain muutosta koskevassa lausunnossaan PeVL 10/2024 vp katsonut, että tuolloin käsiteltävänä olleen lakiehdotuksen arvioinnin kannalta keskeistä oli, ettei kyse ollut uudesta rajoituksesta elinkeinonharjoittamiseen, vaan siitä, että osa sillä hetkellä alkoholiyhtiön yksinoikeuteen kuuluneista tuotteista siirrettiin vähittäismyyntiin luvanvaraisuuden piiriin. Näin ollen kyseisellä ehdotuksella tosiasiallisesti vähennettiin alkoholielinkeinoon liittyvää perustuslain 18 §:n 1 momenttiin puuttuvaa rajoitussääntelyä.

Yli 8 % vahvuisten käymisteitse valmistettujen ja yli 5,5 % vahvuisten muulla tavoin valmistettujen alkoholijuomien ulosmyynti valmistuspaikoilta olisi muuta alkoholilain vähittäismyyntiä vastaavalla tavalla luvanvaraista toimintaa. Kyse on elinkeinovapauden näkökulmasta sellaisesta erityislaatuudesta taloudellisesta toiminnasta, jonka luvanvaraistamista on pidettävä hyväksyttävänä väestön terveyden turvaamiseksi ja sosiaalisten haittojen vähentämiseksi. Alkoholijuomien valmistuslupan haltija tarvitsisi vähittäismyyntiluvan valmistamiensa alkoholijuomien ulosmyyntiin valmistuspaikalta. Vähittäismyyntilupa tulisi myöntää, jos hakijaan liittyvät ja toiminnan harjoittamiseen ja sen valvontaan tarvittavat edellytykset täyttyisivät. Luvan hakijaan liittyvät vaatimukset liittyisivät erityisesti luotettavuuteen ja taloudellisiin edellytyksiin, jotka vaikuttavat osaltaan hakijan kykyyn noudattaa alkoholilain säännöksiä.

Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään katsonut, että elinkeinotoiminnan luvanvaraisuudesta on säädettävä lailla, jonka on täytettävä perusoikeutta rajoittavalta lailta vaadittavat yleiset edellytykset, kuten täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset. Sääntelyn sisällön

osalta valiokunta on pitänyt tärkeänä, että säännökset luvan edellytyksistä ja pysyvyydestä antavat riittävän ennustettavuuden viranomaistoimista. Tältä kannalta merkitystä on muun muassa sillä, missä määrin viranomaisten toimivaltuudet määräytyvät niin sanotun sidotun harkinnan tai tarkoituksenmukaisuusharkinnan mukaisesti. Alkoholilain säännösten valvonta perustuu kattavaan lupajärjestelmään. Käytännössä lupajärjestelmällä varmistetaan, että alkoholielinkeinossa toimivat elinkeinonharjoittajat kykenevät vastaamaan velvoitteistaan, heidät tavoitetaan valvonnalla ja lain vastaiseen toimintaan voidaan tehokkaasti puuttua. Alkoholilain tarkoituksena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa, jotta alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittoja voitaisiin ehkäistä. Ehdotettava sääntely toteuttaa siten myös alkoholilain tarkoitusta oikeasuhtaisella ja tehokkaalla tavalla.

Nyt ehdotettava sääntely mahdollistaa uudenlaisen tavan harjoittaa alkoholielinkeinoa ja voi siten myös lisätä työpaikkoja alkoholielinkeinoon. Toisin sanoen, suhteessa voimassa olevaan alkoholilainsäädäntöön ehdotettu muutos pääosin vähentäisi alkoholielinkeinoon liittyviä rajoituksia. Tämä turvaisi osaltaan elinkeinonvapautta ja oikeutta työhön oikeasuhtaisella ja alkoholilain tarkoitusta ja tavoitetta toteuttavalla tavalla.

13.3 Yhdenvertaisuus

Lakiehdotuksella on merkitystä myös perustuslain 6 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuuden kannalta. Perustuslain 6 §:ssä ilmaistaan paitsi perinteinen vaatimus oikeudellisesta yhdenvertaisuudesta myös ajatus tosiasiallisesta tasa-arvosta. Perusoikeusuudistusta koskevan hallituksen esityksen mukaan lailla ei voida mielivaltaisesti asettaa kansalaisia tai kansalaisryhmiä toisia edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan. Yhdenvertaisuussäännös ei kuitenkaan edellytä kaikkien kansalaisten samanlaista kohtelua, elleivät asiaan vaikuttavat olosuhteet ole samanlaisia. Yhdenvertaisuusnäkökohdilla on merkitystä myönnettäessä lailla etuja ja oikeuksia kansalaisille. Toisaalta lainsäädännölle on ominaista, että se kohtelee tietyn hyväksyttävän yhteiskunnallisen intressin vuoksi ihmisiä eri tavoin edistääkseen muun muassa tosiasiallista tasa-arvoa (HE 309/1993 vp, s. 42–43).

Lähtökohtaisesti perustuslain yhdenvertaisuussäännös koskee vain ihmisiä. Yhdenvertaisuusperiaatteella voi kuitenkin olla merkitystä myös oikeushenkilöitä koskevan sääntelyn arvioinnissa etenkin silloin, kun sääntely voi vaikuttaa välillisesti luonnollisten henkilöiden oikeusasemaan. Näkökulman merkitys on sitä vähäisempi mitä etäisempi tämä yhteys on (esim. PeVL 10/2024 vp, s. 3). Nyt ehdotettu muutos koskee lähtökohtaisesti oikeushenkilöitä ja niiden asemaa. Muutoksella voi olla välillisiä vaikutuksia niiden luonnollisten henkilöiden oikeusasemaan, joiden elinkeinotoiminta perustuu alkoholijuomien valmistukseen.

Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään todennut, että oikeushenkilöihin kohdistuvan sääntelyn arvioinnissa on otettava korostetusti huomioon se, ettei yleisestä yhdenvertaisuusperiaatteesta voi johtua tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn. Erottelut eivät kuitenkaan tällöinkään saa olla mielivaltaisia, eivätkä erot saa muodostua kohtuuttomiksi (esim. PeVL 10/2024 vp, s. 3, PeVL 11/2012 vp, s. 2, PeVL 37/2010 vp, s. 3). Alkoholijuomien valmistusluvan haltijat ovat lähtökohtaisesti oikeushenkilöitä, vaikka valmistuslupa voidaan myöntää myös luonnolliselle henkilölle. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että yhdenvertaisuusnäkökulmalla on suhteellisen vähäinen merkitys sellaisessa sääntelyssä, joka kohdistuu suurelta osin oikeushenkilöihin (PeVL 37/2010 vp, s. 3).

Esityksellä mahdollistettaisiin osalle alkoholijuomien valmistajista sellaisten tuotteiden vähittäismyynti, joita tällä hetkellä voi myydä vain Alko. Muut vähittäismyyntiluvan haltijat kuin

alkoholijuomien valmistajat eivät voisi jatkossakaan myydä käymisteitse valmistettuja enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä ja muulla tavoin valmistettuja enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia. Lisäksi valmistajista vain tietyntyökoiset toimijat voisivat harjoittaa yli 5,5/8,0 prosentin vahvuisten alkoholijuomien vähittäismyyntiä. Esitys kohtelisi siten eri tavalla alkoholijuoman valmistajia suhteessa muihin alkoholijuomien vähittäismyyntiluvan haltijoihin. Lisäksi esitys kohtelisi eri tavalla erikokoisia alkoholijuoman valmistajia. Erilaista kohtelua voidaan kuitenkin pitää perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävänä ja oikeasuhtaisena toimenpiteenä, sillä tarkoituksena on suojata Alkon monopoliasemaa ja siten kansanterveyttä. Esityksen tarkoituksena olisi helpottaa suhteellisen pienten alkoholijuomien valmistajien elinkeinon harjoittamista ja edistää matkailua ja turismia alkoholijuomien valmistuspaikoille, kuten viinitiloille ja panimoihin. Alkoholijuomien valmistajia koskevassa ehdotetussa 17 §:n 2 momentin mukaisessa ulosmyyntioikeudessa olisi kyse rajatusta poikkeuksesta Alkon monopoliin, joka ei muodostaisi laajamittaista Alkon monopolin kanssa kilpailevaa vähittäismyyntikanavaa. Alkolla olisi edelleen lain 1 §:ssä tarkoitettujen haittojen vähentämiseksi 6 §:ssä säädetty poikkeuksin yksinoikeus harjoittaa alkoholijuomien vähittäismyyntiä.

Alkoholijuomien vähittäismyynti valmistuspaikoilta poikkeaisi monin tavoin tavanomaisesta vähittäismyyntistä. Yli 5,5/8,0 prosentin vahvuisten alkoholijuomien myynti olisi sidottu valmistuspaikan yhteyteen tai välittömään läheisyyteen. Asiakkaiden tulisi siis ostaa alkoholijuomat suoraan valmistuspaikalta. Poikkeuksen piiriin kuuluvat alkoholijuomien valmistajat voisivat myydä valmistuspaikalta yli 5,5/8,0 prosentin vahvuisia alkoholijuomia vain, jos olisivat itse valmistaneet alkoholijuoman. Vähittäismyyntiä voitaisiin Alkon monopolin alaisten tuotteiden osalta harjoittaa ainoastaan sillä edellytyksellä, että alkoholijuoman käyminen tai muu tyypillinen osa tuotannosta olisi tapahtunut kyseisessä valmistuspaikassa. Vähittäismyyntioikeus koskisi tällöin sellaisia toimijoita, jotka valmistaisivat alkoholijuomia käsityöläismäisesti tai muutoin merkittävässä määrin osallistuvat alkoholijuoman valmistusprosessiin. Tämän vuoksi vähittäismyyntioikeus koskisi ainoastaan pienempiä toimijoita, eli enintään 100 000 litraa puhdasta alkoholia vuodessa tuottavia valmistajia. Poikkeuksen piiriin kuuluvissa alkoholijuomissa ei lähtökohtaisesti olisi kyse halpahintaisista tuotteista, vaan tyypillisesti korkeahintaisemmista erikoistuotteista. Koska alkoholijuoman valmistajat voisivat myydä vain valmistuspaikalla valmistettuja tuotteita, olisi valikoima hyvin rajattu. Asiakkaat, jotka ostaisivat tuotteita valmistuspaikoilta, olisivat suurilta osin vierailijoita, jotka olisivat tulleet vähittäismyyntipaikalle matkailuelämysten vuoksi. Vähittäismyyntipoikkeus olisi edellä kuvatuin tavoin hyvin rajoitettu, minkä vuoksi valmistuspaikoilta myytävän alkoholin osuus yli 5,5/8,0 prosentin vahvuisten alkoholijuomien kokonaismyyntistä olisi jatkossakin todennäköisesti hyvin pieni. Esityksellä mahdollistettaisiin alkoholielinkeinon harjoittaminen nykyistä laajemmin, mikä turvaisi elinkeinovapautta. Samalla esityksessä edistettäisiin väestön terveyttä perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaisesti huolehtimalla siitä, että Alkolla olisi jatkossakin kansanterveyden suojeluun perustuva monopoliasema.

Edellä mainituin perustein erilaiselle kohtelulle olisi hyväksyttävä peruste ja sääntely olisi oikeasuhtaista tavoiteltuun päämäärään nähden.

13.4 Oikeus sosiaaliturvaan

Perustuslain 19.3 §:n mukaisesti julkisen vallan on turvattava jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Julkisen vallan on lisäksi tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Perustuslain 19 §:n 3 momentin säännös julkisen vallan velvollisuudesta edistää väestön terveyttä viittaa yhtäältä sosiaali- ja terveydenhuollon ehkäisevään toimintaan ja toisaalta yhteiskunnan olosuhteiden kehittämiseen julkisen vallan eri toimintaloilla yleisesti väestön

terveyttä edistävään suuntaan¹⁰. Myös EU:n perusoikeuskirjan 35 artiklan mukaan jokaisella on oikeus saada ehkäisevää terveydenhoitoa ja lääkinnällistä hoitoa kansallisen lainsäädännön ja kansallisten käytäntöjen mukaisin edellytyksin.

Vaikka esityksessä ehdotetun muutoksen johdosta alkoholijuomien saatavuus lisääntyisi jonkin verran, ei esityksen arvioida vaikuttavan alkoholin kokonaiskulutukseen tai alkoholin riski- ja humalakäyttöön Suomessa. Valmistuspaikoilta ostetut alkoholijuomat ovat keskimäärin suhteellisen kalliita tuotteita. Yli 5,5/8,0 % vahvuisten alkoholijuomien myynnin tulisi tapahtua valmistuspaikalta eikä näitä tuotteita voitaisi toimittaa kotiin. Lähtökohtaisesti kyse olisi tuotteista, joita asiakkaat ostaisivat mukaan valmistuspaikalla tapahtuvan vierailukäynnin päätteeksi. Hyvin harva kuluttaja ostaa pääasiallisesti kuluttamansa alkoholin suoraan valmistuspaikan yhteydessä toimivasta vähittäismyyntipaikasta. Lisäksi vähittäismyynti valmistuspaikoilta olisi luvanvaraista ja sitä koskisi samat säännökset kuin muutakin vähittäismyyntiä. Toiminnassa tulisi siten noudattaa esimerkiksi luovutuskieltoja alaikäisille ja päihtyneille. Vähittäismyyntiä voitaisiin harjoittaa vain rajattuina kellonaikoina eli kello 9–21 välillä. Sääntelyllä pyrittäisiin minimoimaan toiminnasta mahdollisesti aiheutuvia riskejä.

Esityksellä mahdollistettaisiin alkoholielinkeinon harjoittaminen nykyistä sääntelyä laajemmin, mikä turvaisi elinkeinovapautta. Esityksen mukainen alkoholijuomien nykyistä laajemman vähittäismyyntin salliva sääntelymalli perustuisi lupajärjestelmään, jossa toimivaltaiset viranomaiset pystyisivät valvomaan toimintaa ja tällä pyrittäisiin osaltaan edistämään väestön terveyttä perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaisesti.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

¹⁰ Ks. hallituksen esitys eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta (HE 309/1993 vp. s. 71).

Laki

alkoholilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan alkoholilain (1102/2017) 3 §:n 1 momentin 14 ja 15 kohta ja 3 momentti, sekä
muutetaan 17 §:n 1 momentin 4 kohta sekä 2 ja 3 momentti seuraavasti:

17 §

Alkoholijuomien vähittäismyyntilupa ja sen myöntämisen edellytykset

Käymisteitse valmistetun enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän ja muulla tavoin valmistetun enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman vähittäismyyntilupa koskee vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa, ja se myönnetään:

4) alkoholijuomien valmistuspaikan yhteyteen tai välittömään läheisyyteen valmistusluvan haltijalle.

Edellä 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu valmistusluvan haltija, jonka vuosituotanto ei ylitä 100 000 litraa alkoholijuomia puhtaaksi alkoholiksi muutettuna, saa lisäksi myydä kyseisessä valmistuspaikassa käymisteitse valmistamiaan enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä ja muulla tavoin valmistamiaan enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia kalenterivuoden aikana enintään 25 000 litraa puhtaaksi alkoholiksi muutettuna. Edellytyksenä on, että tyypillinen osa tuotannosta tapahtuu valmistuspaikassa. Tyypillisenä osana tuotantoa ei pidetä alkoholijuomien sekoittamista, laimentamista, suodattamista tai muuta vastaavaa yksinkertaisempaa käsittelyä. Alkoholijuomien valmistaja saa harjoittaa käymisteitse valmistettujen enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien ja muulla tavoin valmistettujen enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyyntiä vain yhdessä muista alkoholijuomien valmistuspaikoista fyysisesti erillään sijaitsevassa valmistuspaikassa.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun luvan myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että hakija on laatinut 56 §:ssä tarkoitetun omaevalvontasuunnitelman.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Sillä, jolla on tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen 17 §:n 2 momentin mukainen tila-
viinin ja käsityöläisluvan vähittäismyyntilupa, on tämän lain tultua voimaan 17 §:n 1 momentin
4 kohdassa tarkoitettu vähittäismyyntilupa.

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Petteri Orpo

sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen

Laki

alkoholilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan alkoholilain (1102/2017) 3 §:n 1 momentin 14 ja 15 kohta ja 3 momentti, sekä
muutetaan 17 §:n 1 momentin 4 kohta sekä 2 ja 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Määritelmät

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

Tässä laissa tarkoitetaan:

14) tilaviinillä oikeudellisesti ja taloudellisesti muista alkoholijuomien valmistajista riippumattomassa valmistuspaikassa, jossa kalenterivuoden aikana tuotettujen alkoholijuomien määrä on enintään 100 000 litraa ja joka toimii maatalouden harjoittamisen yhteydessä ja fyysisesti erillään muista alkoholijuomien valmistuspaikoista eikä harjoita lisenssivalmistusta, yksinomaan käymisen avulla marjoista, hedelmistä ja muista kasvinosista paitsi rypäleistä ja viljatuotteista valmistettua enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää alkoholijuomaa;

(kumotaan)

15) käsityöläisoluella oikeudellisesti ja taloudellisesti muista alkoholijuomien valmistajista riippumattomassa panimossa, jossa kalenterivuoden aikana tuotettujen alkoholijuomien määrä on enintään 500 000 litraa ja joka toimii fyysisesti erillään muista alkoholijuomien valmistajista eikä harjoita lisenssivalmistusta, yksinomaan käymisen avulla valmistettua enintään 12 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää alkoholijuomaa, joka on valmistettu mallastetuista tai

(kumotaan)

mallastamattomista viljatuotteista ja jonka valmistuksessa ei ole käytetty muita valmis-
tusaineita kuin muiden kasvien jyviä, sokeria,
humalaa ja muita käymiseen osallistuvia kas-
vinosia ja mausteita, ja joka voi olla tiettyjen
nimitysten kirjaamisesta maataloustuotteiden
ja elintarvikkeiden erityisluonnetta koskevista
todistuksista annetussa neuvoston asetuksessa
(ETY) N:o 2082/92 säädettyyn erityisluon-
netta koskevien todistusten rekisteriin annetun
asetuksen (EY) N:o 2301/97 liitteen täydentä-
misestä annetussa komission asetuksessa (EY)
N:o 244/2002 tarkoitettua sahtia;

Jos kaksi tai useampi 1 momentin 14 ja 15
kohdassa tarkoitettu alkoholijuomien valmis-
taja harjoittaa keskenään tuotannollista tai
toiminnallista yhteistyötä, sen ei katsota mer-
kitsevän, että niiden välillä on oikeudellinen
tai taloudellinen riippuvuussuhde. Tuotannol-
liseksi ja toiminnalliseksi yhteistyöksi katso-
taan alkoholijuoman valmistuksessa tarvitta-
vien raaka-aineiden ja tarvikkeiden hankinta
sekä alkoholijuoman pakkaaminen, markki-
nointi ja jakelu. Tätä momenttia sovelletta-
essa edellytyksenä kuitenkin on, että yhteis-
työssä tuotettujen alkoholijuomien yhteis-
määrä ei ylitä tilaviinin valmistajien osalta
100 000 litraa ja käsityöläisluen valmista-
jien osalta 500 000 litraa.

(kumotaan)

17 §

*Alkoholijuomien vähittäismyyntilupa ja sen
myöntämisen edellytykset*

Käymisteitse valmistetun enintään 8,0 tila-
vuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän ja
muulla tavoin valmistetun enintään 5,5 tila-
vuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän al-
koholijuoman vähittäismyyntilupa koskee vä-
hittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan
sisätiloissa ja se myönnetään:

4) alkoholijuomien valmistuspaikan yhtey-
teen valmistusluvan haltijalle.

17 §

*Alkoholijuomien vähittäismyyntilupa ja sen
myöntämisen edellytykset*

Käymisteitse valmistetun enintään 8,0 tila-
vuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän ja
muulla tavoin valmistetun enintään 5,5 tila-
vuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän al-
koholijuoman vähittäismyyntilupa koskee vä-
hittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan
sisätiloissa, ja se myönnetään:

4) alkoholijuomien valmistuspaikan yhtey-
teen *tai välittömään läheisyyteen* valmistuslu-
van haltijalle.

Tilaviinin ja käsityöläisluen vähittäismyyntilupa koskee vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa ja se myönnetään kyseisten alkoholijuomien valmistajalle sen maankäyttö- ja rakennuslaissa tarkoitettussa rakennuksessa sijaitsevan valmistuspaikan, jossa alkoholijuoman käyminen on tapahtunut, yhteyteen tai välittömään läheisyyteen. Vähittäismyyntipaikassa saadaan myydä myös 1 momentissa tarkoitettuja alkoholijuomia.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettun luvan myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että hakija on laatinut 56 §:ssä tarkoitettun omavontasuunnitelman.

Edellä 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu valmistuslupan haltija, jonka vuosituotanto ei ylitä 100 000 litraa alkoholijuomia puhtaaksi alkoholiksi muutettuna, saa lisäksi myydä kyseisessä valmistuspaikassa käymisteitse valmistamiaan enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä ja muulla tavoin valmistamiaan enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia kalenterivuoden aikana enintään 25 000 litraa puhtaaksi alkoholiksi muutettuna. Edellytyksenä on, että tyypillinen osa tuotannosta tapahtuu valmistuspaikassa. Tyypillisenä osana tuotantoa ei pidetä alkoholijuomien sekoittamista, laimentamista, suodattamista tai muuta vastaavaa yksinkertaisempaa käsittelyä. Alkoholijuomien valmistaja saa harjoittaa käymisteitse valmistettujen enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien ja muulla tavoin valmistettujen enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyyntiä vain yhdessä muista alkoholijuomien valmistuspaikoista fyysisesti erillään sijaitsevassa valmistuspaikassa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettun luvan myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että hakija on laatinut 56 §:ssä tarkoitettun omavontasuunnitelman.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Sillä, jolla on tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen 17 §:n 2 momentin mukainen tilaviinin ja käsityöläisluen vähittäismyyntilupa, on tämän lain tultua voimaan 17 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu vähittäismyyntilupa.